

SPIRU HARET ȘI REFORMAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI VRÂNCEAN

Mariana Corina Duca

Într-o epocă de mari frământări care au cuprins toate domeniile societății românești, în care învățământul se găsește într-un permanent proces de înnoire și reformare, ne întoarcem tot mai des privirea spre trecut, sperând să primim răspunsuri de la cel care a pus bazele învățământului românesc, marele „*om al școlii*” – Spiru Haret.

Născut la Iași, la 15 februarie 1851, primul dintre cei patru copii ai lui Costea și Smaranda Haret, cel care avea să reformeze din temelii învățământul românesc, a avut o copilărie nefericită, presărată cu lipsuri de tot felul ¹. În 1862, în urma unei triste întâmplări familiale, Haret era nevoit să părăsească școala din Sărărie, Iași și să se mute la București, unde a fost luat sub tutela unor rude. În capitală, a terminat cursul primar cu „*eminenția*” la toate materiile, iar în toamna lui 1862 a fost admis ca intern la Liceul, „*Sf. Sava*” ². În cei șapte ani de studiu se distinge la matematică și fizică, traducând din limba franceză manuale de trigonometrie și astronomie și întocmind adevărate cursuri de algebră și trigonometrie, pentru uzul propriu dar și al grupului cu care învăța.

În anul 1869, Spiru Haret trecea examenul de bacalaureat iar în 1870 era admis la Facultatea de Științe din București, Secția Fizică - Matematică. În paralel, din 1870 a ocupat catedra de matematică a Seminarului Central din capitală și s-a distins prin publicarea de articole cu conținut științific. Datorită dificultăților materiale cu care

¹ Șerban Orăscu, *Spiru Haret*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 9.

² *Ibidem*, p. 13.

se confrunta, în 1874, cu un an întârziere, devenea licențiat în științele fizico – matematice și pornea spre Paris, ca bursier al Ministerului

Instrucțiunii, pentru a-și desăvârși studiile de matematică la Facultatea de Științe din capitala Franței ³.

La 9 august 1875, Spiru Haret își lua licența în matematică, pe 2 august 1876, devenea și licențiat în fizică al Facultății de Științe din Paris, pentru ca la 30 ianuarie 1878 să susțină *„una din cele mai frumoase teze de doctorat din câte s-au ținut la Sorbona”*, cu titlul *„Despre invariabilitatea axelor mari ale orbitelor planetare”* ⁴. Spiru Haret devenea astfel primul român, doctor în științe la Paris și al patru-lea român, doctor în matematică.

În primele zile ale lunii martie 1878, Haret revenea în țară și era numit profesor suplinitor la catedra de matematică a Gimnaziului „Mihai Bravul”, apoi suplinitor pe catedra de mecanică rațională a Facultății de Științe din București. Din 1882, Spiru Haret devenea profesor universitar definitiv ⁵. Tot în această perioadă, el intra în contact cu administrația învățământului, mai întâi ca membru în Consiliul Permanent al Instrucțiunii, în 1881, apoi ca inspector general al școalelor. Din acest moment începe să se desfășoare activitatea socială a lui Haret, chibzuită și frământată multă vreme, pusă în lucru cu stăruință și adusă la îndeplinire cu toată însuflețirea timp de 30 de ani.

„Prin muncă perseverentă, Haret urcă treptele ierarhice, ocupând pe rând funcția de inspector, secretar general și apoi ministru” ⁶.

Din funcția de inspector general al școalelor, pe care a ocupat-o cu începere din 4 mai 1884, Haret a avut ocazia să constate în mod direct, defecțiunile învățământului și îndeosebi ale celui

³ *Ibidem*, p. 20.

⁴ *Ibidem*, p. 25.

⁵ *Ibidem*, p.28.

⁶ Emil Băldescu, *Spiru Haret în știință, filozofie, politică, pedagogie, învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 259.

secundar, provenite, după părerea sa, din insuficiențele legii din 1864, din sistemul de organizare a școlilor, din modul defectuos de alcătuire a programelor școlare dar și din metodele de predare învechite și slaba pregătire a profesorilor și învățătorilor. Toate aceste probleme ale învățământului românesc au făcut obiectul unui „*Raport general asupra învățământului secundar*”, înaintat în decembrie 1884, ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice ⁷.

În anul 1885, Haret, ca un bun cunoscător al chestiunilor școlare devenea secretar general al Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, condus de Dimitrie A. Sturdza ⁸. Această funcție, i-a dat prilejul să participe la elaborarea legilor învățământului secundar și superior și ale celui profesional, la redactarea regulamentelor și circularilor pentru aplicarea acestor legi, la alcătuirea de noi programe școlare, la organizarea învățământului secundar dar și la crearea de noi organe de control al învățământului ⁹.

Fără a lua prin surprindere pe nimeni, la 31 martie 1897, Spiru Haret, membru în Partidul Național Liberal din 1889, era numit la

⁷ *Ibidem*.

⁸ **Dimitrie A. Sturdza** (1833 – 1914). Om politic liberal, istoric, economist, a fost ales membru al Academiei Române (1871). Unionist încă din tinerețe, el își începe cariera politică ca secretar al Divanului ad-hoc din Moldova (1857) și al Căimăcămiei de Trei. Ales de Cuza ca secretar personal, în scurt timp Sturdza îi devine adversar, publicând articole împotriva Domnitorului în „*Steaua Dunării*”, motiv pentru care e judecat și condamnat la surghiun. Revenit în viața politică, ocupă funcția deministru al Lucrărilor publice în guvernul Panu de la Iași. Activează în „*monstruoasa coaliție*” și participă la înălțurarea lui Cuza de la putere, la 11 februarie 1866. După venirea lui Carol I la putere îl regăsim la conducerea câtorva ministere în mai multe guverne liberale: Agricultură, Comerț, Lucrări Publice. În perioada (3 decembrie 1868 - 18 decembrie 1870), este trimis ca agent diplomatic al României la Constantinopol. Se numără printre membrii fondatori ai Partidului Național Liberal (24 mai 1875), fiind la conducerea unor ministere în lunga guvernare Brătianu. Între anii 1892-1909, deține președinția PNL (Eduard Lambrino, Ionuț Iliescu, Bogdan Constantin, *130 de ani de istorie liberală în Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2010, p. 62 – 64).

⁹ Emil Bâldescu, *op. cit.*, p. 261.

conducerea Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, în guvernul liberal condus de Dimitrie A. Sturdza ¹⁰. Imediat după preluarea mandatului, Haret a trecut la reformarea învățământului românesc, pornind de la necesități de ordin economico – social, păstrând în același timp și unele înfăptuiri ale înaintașilor săi, ca de pildă, organizarea școlii primare dată de Petru Poni ¹¹.

Potrivit lui Haret, „școala primară are datoria de a forma conștiința națională a poporului, de a-l face să-și cunoască trecutul, pentru a-și cunoaște rostul său în prezent și chemarea sa în viitor” ¹². De aceea, el a acordat o atenție sporită învățătorilor, care, după părerea sa constituiau unul din factorii cei mai importanți pentru îmbunătățirea stării intelectuale, morale și materiale a țării. Pentru sprijinirea dascălilor, Haret a inițiat organizarea cercurilor culturale ale învățătorilor, a societăților economice și de ajutor mutual, a băncilor populare sătești dar și a grădiniilor și cantinelor școlare ¹³.

¹⁰ Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 67.

¹¹ **Petru Poni** (1841 -1925). Politician român, chimist și mineralog. A studiat la Iași Dreptul și Literale, continuându-și pregătirea în chimie, matematică, fizică și mineralogie la Sorbona și la College de France din Paris (1859 - 1865). Profesor de chimie și fizică la Liceul „Național” (1865) și la Școala Militară din Iași (1866); profesor de chimie minerală la Facultatea de Științe (1878 – 1920) și la cea de Medicină (1878 -1912) a Universității din Iași; decan al Facultății de Științe a Universității din Iași (1881); membru corespondent al Academiei Române (13 septembrie 1877), membru titular (30 iunie 1879) și președinte (1 aprilie 1898 – 26 martie 1901, 28 mai 1916 – 12 iunie 1920), ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1891, 1895 - 1896, 1918); fondatorul Casei Școalelor; membru al Societății de științe naturale din Moscova (Doina N. Rusu, *Membrii Academiei Române 1866 - 1996. Mic Dicționar*, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A 92, Iași, 1996, p. 287 – 288).

¹² Z. Sandu, *Spiru Haret. Organizatorul învățământului național. Omagiul Ardealului Desrobit*, Tiparul „Dacia Traiană”, Sibiu, 1925, p. 10.

¹³ Ionel Budescu, *Istoria învățământului din județul Vrancea de la origini până la 1918*, Editura Paideia, București, 2003, p. 92.

În ceea ce privește starea învățământului primar din județul Putna în 1897, odată cu preluarea frâielor Instrucțiunii de către Haret, aflăm că în comuna urbană Focșani, existau șase școli urbane primare de băieți, cinci școli primare urbane de fete, o școală primară mixtă și 11 școli private. La aceste școli predau 19 învățători și 15 învățătoare, iar numărul de elevi care frecventau cursurile era de 1.466 băieți și 722 fete ¹⁴. În comuna urbană Odobești funcționa o școală primară de fete cu 139 eleve și o școală primară de băieți cu 189 elevi dar și patru școli izraelite ¹⁵.

Școli primare mixte existau aproape în toate comunele rurale ale județului. Astfel, în comuna Berești, plasa Răcăciuni, funcționa o școală mixtă cu 41 elevi, la care predă un singur învățător, în comuna Coțofănești, școala mixtă era frecventată de 74 elevi iar la Domnești urmau școala, 55 de băieți și 42 de fete. În interiorul plasei Răcăciuni funcționau școli primare mixte și în comunele: Orbeni, cu 42 de elevi, Pădureni, cu 48 elevi, Păncești, cu 48 elevi, Parava, cu 74 elevi dar și la Pufești, cu 18 elevi, în comuna Scurta, cu 67 de băieți și 6 fete, în comuna Ruginești, cu 57 de elevi, la Sascut, cu 112 elevi dar și în comuna Urechești, cu 51 elevi ¹⁶.

Conform tabloului statistic pe anul 1896, trimis Prefecturii Județului Putna în luna mai a anului 1897, în comuna Valea Seacă funcționa o școală mixtă, frecventată de 119 băieți și 12 fete, la care predă un învățător și o învățătoare ¹⁷.

La 20 mai 1897, sosește la Prefectura Putna, tabloul statistic privind situația școlilor primare rurale pe anul școlar 1896 / 1897, din plasa Zăbrăuți. De aici aflăm că la nivelul plasei, funcționau școli mixte în următoarele comune: Câmpurile, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Fitionești, Mănăstioara, Păunești, Răcoasa, Soveja, Străoane de

¹⁴ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 13 / 1897, f. 16.

¹⁵ *Ibidem*, f. 12.

¹⁶ *Ibidem*, f. 44 - f. 64.

¹⁷ *Ibidem*, f. 65.

Jos, Străoane de Sus, Vizantea și nu exista încă școală în comuna Diocheți. Cea mai mare școală a plășii, funcționa la Străonane de Jos, cu doi învățători, fiind frecventată de 212 băieți și 178 fete ¹⁸.

La nivelul plasei Gârlele – Biliеști, întâlnim școli primare mixte în comunele: Făurei, cu 75 de elevi, Mărășești, cu 123 de elevi și doi învățători, Mircești, cu 50 de elevi, Nănești, cu 37 de elevi, Răstoaca, cu 45 de elevi și Jorăști, cu 71 de elevi. Școala din comuna Suraia, funcționa cu două posturi de învățători, fiind frecventată de 112 băieți și 30 de fete ¹⁹.

Din tabloul statistic trimis Prefecturii Putna la 9 mai 1897, aflăm că în comuna Nămolosa funcționau două școli mixte la care predau un învățător și o învățătoare, care insuflau din tainele învățaturii unui număr de 99 de băieți și 25 de fete ²⁰. O altă comună în care existau două școli mixte era Țifești ²¹. Printre comunele putnene care aveau școli primare mixte regăsim: comuna Vultur, a cărei școală funcționa cu 82 de elevi, comuna Clipicești, unde urmau școala 78 de elevi, comuna Irești, care avea 50 de elevi, ce frecventau cu regularitate cursurile școlii din localitate.

Școli primare rurale mixte funcționau și la Biliеști, cu 45 de elevi, la Ciușlea, cu 86 de elevi, la Bătinești, cu 49 de elevi, la Gugești, cu 52 de elevi, dar și în localitățile: Vărsătura, cu 82 de elevi, Jariștea, cu 161 de băieți, 90 de fete și doi învățători, Bolotești, cu 61 de elevi și Pățești, cu 85 de băieți și 54 de fete. În comuna Mera existau trei școli în cătunele Mera, Șindrilari și Andrieșu, la care predau trei învățători. La cele trei școli studiau 136 de băieți și 13 fete ²².

În plasa Vrancea funcționa un număr de șapte școli primare mixte: la Herăstrău, cu 34 de elevi, la Năruja, cu 46 de elevi, la

¹⁸ *Ibidem*, f. 67.

¹⁹ *Ibidem*, f. 71 - f. 84.

²⁰ *Ibidem*, f. 85.

²¹ *Ibidem*, f. 104.

²² *Ibidem*, f. 87 – f. 118.

Nereju, cu 38 de elevi, la Paltin, cu 29 de elevi, la Păulești, cu 34 de elevi, la Tichiriș, cu 51 de elevi, dar și la Tulnici, cu 39 de elevi. Nu existau încă școli în comunele: Nistorești, Poiana, Spinești, Spulber și Valea Sării ²³.

Concluzionând conținutul tablourilor statistice trimise pe adresa Prefecturii Putna în cursul anului 1897, în județ funcționau la acel moment, șapte școli primare urbane de băieți, șase școli primare urbane de fete, o școală primară urbană mixtă, 11 școli private, patru școli confesionale și 58 de școli primare rurale mixte.

Cel mai mare neajuns cu care se confrunta învățământul primar putnean îl reprezenta starea localurilor de școli, în cea mai mare parte închiriate, aflate într-o stare deplorabilă, la care se adăuga și lipsa sau insuficiența materialului didactic ²⁴. Dintr-un Raport al Revizorului Școlar Putna aflăm că, din cele 51 de școli inspectate în cursul anului 1897, 44 dintre ele nu dispuneau de localuri proprii, funcționând în case închiriate, improprii pentru actul instructiv. Dacă la școlile din Fitionești, Câmpuri, Panciu și Călienii, starea localurilor era descrisă drept deplorabilă, la Străoane de Sus, Movilița, Crucea de Sus, Herăstrău, Odobești, Suraia și Ciușlea, localurile de școli nu îndeplineau nici cele mai minime condiții de igienă, medicul dispunând suspendarea cursurilor. Nici situația școlilor din Jariștea, Nănești și Mănăstioara nu era una mai fericită, ele fiind nevoite să-și desfășoare activitatea sub același acoperiș cu primăria din localitate ²⁵. Ca multe alte probleme ale învățământului românesc și situația localurilor de școli și-a găsit rezolvarea prin măsurile energice ale lui Spiru Haret.

Încă de la preluarea funcției de ministru al Instrucțiunii, Haret a luat măsuri pentru eradicarea analfabetismului, prin înființarea școlilor de adulți. Astfel, încă din 1897, din inițiativa „*Societății funcționarilor comerciali*”, lua ființă la Liceul „*Unirea*” din Focșani,

²³ *Ibidem*, f. 123 – f. 135.

²⁴ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 101.

²⁵ *Ibidem*, p. 146.

prima școală de adulți din județul Putna, numărul acestor școli crescând semnificativ în anii următori ²⁶.

Haret a stimulat încă de la început și perfecționarea activității dascălilor. La nivelul județului Putna, s-a constituit în 1897 Cercul Cultural „Putna”, cu sediul la Focșani, la care s-au afiliat toți învățătorii vrânceni. Scopul Cercului, potrivit statutului adoptat, era acela „*de a lucra din răspuțeri pentru perfecționarea învățătorilor în arta didactică, pentru răspândirea printre săteni a cunoștințelor de igienă și agricultură, a moralei creștine*” ²⁷.

Ca un preambul al Legii învățământului profesional, Haret emitea, la 13 august 1897, Ordinul Ministerial nr. 33.869, prin care se înființa începând cu 1 septembrie 1897, pe lângă Școala Primară nr. 2 de Băieți din Focșani, o Secție de Viticultură, fapt ce a dus la schimbarea denumirii în Școala Primară Superioară de Băieți nr. 2 cu aplicațiuni de viticultură ²⁸. Personalul didactic al școlii se mărea cu încă doi institutori, dintre care G. Gorciu, cu specialitatea viticultură. Această secție va funcționa în casele proprietarului G. Mărgăritescu, până în anul 1901, când școala redevine, școală primară cu patru clase²⁹.

Haret a acordat aceeași atenție învățământului de toate gradele. Astfel, la 23 martie 1898, era votată Legea învățământului secundar și superior, elaborată de Haret în colaborare cu C. Dimitrescu – Iași. Esența reformei a constat în pelungirea duratei învățământului secundar de la șapte la opt ani și împărțirea lui în două cicluri: inferior (gimnaziul) și superior (liceul), ramificat pe trei secții: reală, clasică și modernă ³⁰. Ciclul inferior se încheia cu un examen de absolvire, iar cel superior cu un examen de diplomă. Legea, care intra

²⁶ *Ibidem*, p. 244.

²⁷ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie. 1820 - 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 193.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 94.

³⁰ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *Învățământul românesc în date*, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 280.

în vigoare la 1 aprilie 1898, mai prevedea: întocmirea de programe analitice, de instrucțiuni metodice pentru predarea diferitelor obiecte de învățământ dar și înființarea seminariilor pedagogice pentru pregătirea viitorilor dascăli ³¹. Prin Legea din 1898, Ministerul își rezerva dreptul de a da sancțiuni precum: avertismentul, amenda, cenzura și întârzierea gradației, pentru învățătorii, institutorii și personalul didactic al școlilor elementare și inferioare de meserii și agricultură. Un alt element al reformei l-a constituit, examenul de bacalaureat, căruia Haret i-a contestat orice rost, eliminându-l ³². În privința învățământului superior, amintita lege sporea autonomia universitară și încuraja cercetarea științifică ³³.

În județul Putna, învățământul secundar era destul de slab dezvoltat, fiind reprezentat de Gimnaziul „A. I. Cuza”, înființat la 7 ianuarie 1866, devenit ulterior Liceul „Unirea” și de Externatul secundar gradul I, înființat în anul 1889, viitorul Liceu „A. I. Cuza” ³⁴.

În anul 1898, cu fonduri de la Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor, a început construcția clădirii monumentale a noului local al Liceului „Unirea”, care s-a finalizat la 1 septembrie 1901 ³⁵. În cursul aceluiași an, grație imboldului dat învățământului secundar de Legea din 1 aprilie 1898, lua ființă la Liceul „Unirea” din Focșani, „Societatea literară” ce avea drept scop popularizarea în rândul elevilor cursului superior, a cunoștințelor despre literatura română și universală dar și „Societatea filarmonică”, din inițiativa lui Ion Langa și F. S. Ferhat ³⁶.

Încurajarea dezvoltării învățământului profesional a reprezentat o altă prioritate a ministeriatului lui Haret. Prin numeroasele adrese sosite pe adresa prefecturilor din țară, județele

³¹ Emil Bâldescu, *op. cit.*, p. 271.

³² *Ibidem*, p. 277.

³³ *Ibidem*, p. 297.

³⁴ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 105.

³⁵ *Ibidem*, p. 109.

³⁶ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 195.

erau împuternicite să organizeze anual, concursuri penru acordarea de burse în școlile de meserii ale statului.

La 12 martie 1898, prin Adresa nr. 1.723, Prefectura Putna aducea la cunoștință subprefecților, că în bugetul anului 1898 s-au prevăzut cinci burse pentru Școala de țesături de la Iași. Candidații pentru bursă trebuiau să îndeplinească următoarele condiții: să fie de naționalitate română, să fie absolvenți de școală primară, să aibă vârsta de 14 – 18 ani și să se bucure de o stare fizică bună ³⁷. Pentru a promova caracterul practic al învățământului, proprietarul școlii de țesătorie din Iași, I. G. Mironescu, a susținut la Focșani, în sala mare Liceului „Unirea”, la data de 9 aprilie 1898, orele 3 p. m., o Conferință la care au luat parte alături de oficialități ale județului și orașului și numeroși învățători, preoți și primari din comunele rurale³⁸.

Încercarea lui Haret de a implementa învățământului un ridicat caracter practic, este dovedită și de înființarea a numeroase ateliere de lucru manual pe lângă școli. În acest sens, la 27 aprilie 1898, Revizoratul Școlar al județului Putna, îl recomanda pe d-l M. Balaban, pentru postul de maestru de împletituri de răchită, la atelierul pe care Prefectura îl înființase pe lângă școala din Suraia ³⁹.

La 14 iulie 1898, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Direcțiunea Învățământului Primar și Normal, solicita Prefecturii Putna să-i informeze pe primarii din regiunile viticole ale județului despre funcționarea în Focșani a Școlii Primare Superioare nr. 2 cu aplicațiuni de viticultură, pentru ca aceștia, la rândul lor „*să încurajeze pe sătenii, cari vor dori să-și trimită copiii lor spre a învăța cultura practică a viei, cunoscând că numărul școlarilor de primit pentru anul școlar viitor, s-a fixat la 24*” ⁴⁰.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice în colaborare cu Ministerul de Interne, puna în atenția autorităților județene, prin

³⁷ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 22 / 1898, f. 21.

³⁸ *Ibidem*, f. 24.

³⁹ *Ibidem*, f. 36.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 19 / 1898, f. 56.

Adresa nr. 10.144 din 8 iunie 1898, că în baza art. 76, aliniatul 6, din Legea învățământului primar și normal primar, comunele erau obligate să procure cărți de școală copiilor săraci. „*Fondurile ce vor vi prăvădute de comune pentru cumpărarea de cărți de studii, vor servi pentru a se cumpăra cărți care vor deveni proprietatea școlii. Ele vor fi alese de autoritatea școlară, potrivit cu trebuințele*”⁴¹.

După cum am mai menționat, o mare problemă a învățământului românesc la sfârșit de secol XIX, o reprezenta starea localurilor de școli. Încă de la preluarea mandatului de ministru al Instrucțiunii, Haret, cu sprijinul nemijlocit al „*Casei Școalelor*”, instituție aflată în subordinea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, înființată în 1895, a sprijinit ridicarea de localuri școlare în toate orașele și comunele țării. Numai în județul Putna, în cursul anului 1898, „*Casa Școalelor*” a acordat împrumuturi semnificative pentru construirea de școli, comunelor: Budești (23.000 lei), Cârligele (22.257 lei), Obiliești (22.688 lei), Popești (25.825 lei), Slobozia Bradului (7.754 lei). Cu același sprijin s-a ridicat o nouă școală și la Soveja⁴²

În toamna anului 1898, județul Putna era vizitat de însuși ministrul Instrucțiunii, care venea însoțit de Ion I. C. Brătianu⁴³. Cel

⁴¹ *Ibidem*, f. 51.

⁴² Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 194.

⁴³ **Ion I. C. Brătianu** (1864 – 1927). S-a născut la Florica, azi Ștefănești, județul Argeș, în familia marelui om politic liberal Ion Brătianu. A deținut în numeroase rânduri funcția de ministru dar și pe cea de prim – ministru (1908 - 1910, 1914 – 1918, 1918 – 1919, 1922 – 1926, iun. – nov. 1927). A fost președintele Partidului Național Liberal între anii (1909 – 1927). A condus activitatea diplomatică și politică a României, îndreptată spre desăvârșirea statului național unitar român; a contribuit la reorientarea politicii externe românești înspre puterile Antantei, hotărând intrarea în război alături de Aliți, în 1916; a fost șeful delegației române la Conferința de Pace de la Versailles; a realizat o serie de reforme, menite să consolideze statul: legiferarea reformei agrare, adoptarea unei noi Constituții (1923), promovarea unei politici economice adecvate, adoptarea actului de succesiune la tron (1926). După sfârșitul războiului a consolidat relațiile cu Franța, Marea

care i-a întâmpinat și i-a însoțit prin Țara Vrancei, a fost prefectul județului, N. N. Săveanu ⁴⁴.

„Haret a venit adesea în județul Putna și la Focșani. Nu era un om, căruia să-i placă să fie sărbătorit. Era de o modestie fără pereche. Haret a venit pe aici în Putna pentru inaugurarea de școli ... și a vizitat Vrancea începând de la Soveja, mergând pe la căzătoarea Putnei, Bârsești, Nereju, până la Comândău în Transilvania. Trei zile a mers Haret călare prin frumoșii munți ai Vrancei, pe care voia să o cunoască cu ochii lui, interesându-se de școli, de învățători, preoți și de starea generală a țăranilor” ⁴⁵.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice a păstrat o strânsă colaborare cu celelalte ministere. O dovadă în acest sens o reprezintă Adresa din 23 februarie 1899, prin care Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerciului și Domeniilor, solicita prefecturilor să realizeze o statistică a atelierelor de meserii din județe, pentru a veni

Britanie, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia. A fost unul dintre fondatorii statului național unitar român și membru de onoare al Academiei Române în 1927. (*Dicționar Enciclopedic*, vol I, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 260 – 261).

⁴⁴ **N. N. Săveanu** (1840 – 1922). Om politic liberal, energic și bun gospodar, a condus timp de o jumătate de secol viața publică din Focșani și fostul județ Putna, fiind ales în nenumărate rânduri primar, prefect, deputat (un timp, chiar președintele de vârstă al Camerei Deputaților), senator. Ca primar al Focșanilor, continuă lucrările de aducțiune a apei potabile de la Babele – Burca iar ca prefect conduce o abilă campanie de construire de localuri de școli. Din inițiativa sa, ia ființă la 13 iulie 1904 stațiunea Soveja. În 1909, ca delegat al „*Asociației Române pentru Răspândirea Științelor*”, organizează la Focșani, Congresul ce marca o jumătate de secol de la Unirea Principatelor. Ține de asemenea conferințe în cadrul „*Ateneului*” și al Societății științifice „*Milcovul*”. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual – istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 263).

⁴⁵ I. P. Rădulescu, *Spiru Haret*, în *Revista Frământări didactice*, An. VIII, nr. 9 - 10, Tipografia Vasile N. Nanu, Focșani, 1932, p. 1715 – 1716.

astfel în sprijinul lui Haret, care pregătea adoptarea legii învățământului profesional ⁴⁶.

Conform tabloului statistic înaintat de Prefectura Putna, la 27 februarie 1899, Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerciului și Domeniilor, la nivelul județului funcționau ateliere de meserii în aproape toate localitățile, ocupațiile vrâncenilor fiind destul de diversificate. Existau, de pildă numeroase ateliere de croitorie, de dogărie, fierării, rotării, cismării, tâmplării dar și brutării, cofetării, fabrici de cămăși și o fabrică de ciorapi, în Focșani. Din același tablou statistic, rezultă că, locuitorii plășilor Răcăciuni și Gârlele – Biliești, se ocupau cu țesutul dimiei și confecționarea hainelor, cei din plășile Vrancea și Zăbrăuți, cu țesutul catrințelor, localnicii din comunele Biliești, Mircești și Suraia, se îndeletniceau cu realizarea rogojinilor și confecționarea împletiturilor din papură, în timp ce locuitorii comunei Irești, se specializaseră în olărit ⁴⁷.

Această statistică, oferea o imagine complexă asupra ocupațiilor locuitorilor din județ și dădea ocazia Ministerului Instrucțiunii, să observe ce industrii puteau fi valorificate în zonă și ce școli profesionale se puteau înființa în județul Putna.

Spiru Haret a înțeles că în România, țară cu un pronunțat caracter agrar și cu o producție de tip extensiv, învățământul profesional trebuia să favorizeze crearea unei mentalități propice dezvoltării industriale ⁴⁸. De aceea, la 27 martie 1899, era votată Legea învățământului profesional, elaborată de Haret, dar pusă în aplicare din 1901 ⁴⁹. În baza acestei legi, toate școlile de agricultură, comerț și meserii, treceau din subordinea Departamentului Agriculturii, sub administrarea Ministerului Instrucțiunii. Aceeași lege prevedea că învățământul profesional de băieți era structurat pe: școli de agricultură (elementare și superioare), pentru tinerii de la sate, școli

⁴⁶ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 27 / 1899, f. 1.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 9.

⁴⁸ Șerban Orăscu, *op. cit.*, f. 78.

⁴⁹ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 284.

de meserii (elementare, inferioare și superioare) și școli comerciale (elementare, serale și superioare), pentru tinerii de la orașe ⁵⁰, în timp ce învățământul profesional de fete, era organizat pe: școli de gospodărie rurală, școli elementare de meserii și școli elementare de comerț. Acest tip de învățământ, trebuia să aibă un pronunțat caracter practic și să fie adecvat cerințelor economice ⁵¹.

Din păcate, Haret a trebuit să amâne câțiva ani punerea în aplicare a legii învățământului profesional, deoarece, la 31 martie / 11 aprilie 1899, a fost înlăturat de la conducerea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice și înlocuit de conservatorul Take Ionescu ⁵².

Din rândurile opoziției, Haret a rămas conectat la necesitățile învățământului românesc, iar în luna mai a anului 1899, el a convocat un număr de profesori din învățământul secundar și superior, pentru a discuta pe marginea noilor programe școlare, solicitând totodată și participarea lor la elaborarea de noi manuale ⁵³. Astfel, la 1 septembrie 1899, intrau în vigoare noile programe de învățământ, elaborate de către comisia condusă de Spiru Haret, din care făceau parte nume importante ale vieții culturale românești, precum: Titu Maiorescu, Petru Poni, Gr. Ștefănescu, C. Dimitrescu – Iași, dr. Constantin Istrati, A. D. Xenopol, A. Densușianu, dr. Victor Babeș, David Emanoil, Al. Philippide, I. Bogdan, dr. Al. Abregia, Nicolae Iorga, Emil Pangratti, O. Densușianu, D. A. Laurian și C. Meissner ⁵⁴.

Unele direcții impuse învățământului în timpul mandatului lui Haret, au fost urmate și de guvernul conservator în funcție. O dovadă în acest sens o reprezintă Adresa nr. 47.129, din 24 iulie 1899, trimisă Prefecturii Putna de către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, în care se comunica: „În vederea folosului netăgăduit și a avântului pe care l-au luat școlile de viticultură și pomologie din orașele

⁵⁰ Emil Bâldescu, *op. cit.*, p. 292.

⁵¹ *Ibidem*, p. 293.

⁵² Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 68.

⁵³ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 284.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 286.

*Focșani și Drăgășani, prin cultura rațională și sistematică și a foloaselor cu care se vor întoarce absolvenții acestor școli, subscrisul vă roagă să binevoiți a pune în vederea d-lor Primari din localitățile viticole ale județului Dumneavoastră, că este în interesul locuitorilor să trimită la acele școli copiii lor, absolvenți de școli primare”*⁵⁵.

În județul Putna, Spiru Haret a avut un adevărat susținător în persoana prefectului N. N. Săveanu, din inițiativa căruia, în cursul anului 1899, lua ființă, Școala elementară de viticultură și dogărie din Odobești, o adevărată unitate de învățământ profesional, așa cum o gândise Haret, în cuprinsul legii adoptate la 27 martie 1899. Școala se întreținea din fonduri județene și comunale, avea cantină proprie și funcționa pe principiul autodotării, în atelierul său de dogărie confecționându-se toate instrumentele necesare în viticultură, de la zdrobitoare și teascuri până la vase pentru depozitare⁵⁶.

Prin legile în vigoare, autoritățile județene erau obligate să acorde anual un număr de burse de studii elevilor merituosi, dar și ajutoare pentru studiu, elevilor lipsiți de posibilități. Astfel, în cursul anului școlar 1899 / 1900, au beneficiat de burse acordate de Prefectura Putna: Marie Gh. Theodor, studentă la Facultatea de Litere a Universității din București⁵⁷, Mustață Ion, Pricope P. Costache, Nicolau C. Panaite, Butan Anastasie și Andronescu Șt. Constantin, elevi ai Școlii primare superioare nr. 2 cu aplicațiuni de viticultură din Focșani⁵⁸ dar și Coșer C., elev la Școala practică de agricultură de la Roman, Ciubotaru C., elev al Școlii cu aplicațiuni practice de agricultură din Armășești, Cotea Ghe., elev la Școala Centrală de agricultură de la Herăstrău⁵⁹, alături de alte patru eleve, susținute cu burse în Școala de țesătorie din Iași⁶⁰.

⁵⁵ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 27 / 1899, f. 36.

⁵⁶ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 131.

⁵⁷ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 56 / 1900, f. 2.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 23.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 56.

Pentru anul școlar 1900 / 1901, Prefectura Putna a acordat cinci burse pentru elevii școlii primare superioare nr. 2 cu aplicațiuni de viticultură ⁶¹, o bursă de 500 de lei pentru Aneta G. Tacu, care studia la Școala profesională de croitorie din Paris ⁶² și două burse de 500 de lei pentru elevii Paraschivescu Teodor și Rădulescu I. Ioan, care urmau cursurile Școlii de Arte și Meserii din București ⁶³.

Pe parcursul anului 1900, în județul Putna apar tot mai des semnale ale receptării cu interes a legii învățământului profesional, elaborată de Haret. Astfel, la 14 februarie 1900, se comunica Prefecturii Putna, că pe lângă școala mixtă din comuna Țifești, din inițiativa doamnei învățătoare Agripina Ghindan, a luat ființă un atelier de țesătorie, care avea nevoie pentru a funcționa, de 600 de lei pe an pentru plata salariului maestrei Elena Tătaru, sumă pe care o solicita județului ⁶⁴. Prefectura Putna susține această inițiativă lăudabilă și încurajează funcționarea atelierului, achiziționând un război de țesut și firele necesare ⁶⁵. De susținerea aceleiași prefecturi s-a bucurat și Școala profesională de fete din Focșani, care era finanțată anual cu 1.500 lei ⁶⁶.

La 14 februarie 1901, Spiru Haret revenea pentru a doua oară în fruntea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, în guvernul liberal condus de D. A. Sturdza ⁶⁷, hotărât să pună în aplicare reformele începute în primul mandat.

Prin Circulara ministerială din 22 aprilie 1901, Haret aducea la cunoștință prefecturilor din țară că: „*prin bugetul anului curent s-a acordat ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor un credit pentru înființarea și dezvoltarea învățământului profesional*” și cerea concursul pentru înființarea cu începere din anul în curs, a două

⁶¹ *Ibidem*, f. 132.

⁶² *Ibidem*, f. 166.

⁶³ *Ibidem*, f. 177.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 33.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 70.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 68.

⁶⁷ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 289.

categorii de școli profesionale: școli elementare și școli inferioare, de agricultură sau de meserii ⁶⁸. Școlile elementare de agricultură se puteau înființa în satele mai mari sau în târguri, având nevoie pentru a funcționa de un local, de teren cultivabil de cel puțin 20 de ha., dar și de vitele și instrumentele necesare pentru cultivarea terenului. Pentru o școală inferioară de agricultură, terenul necesar era de 100 de ha., în timp ce *„o școală de meserii, reclamă un local și unelte necesare, personalul de maeștrii, institutori sau învățători și eventual o cantină pentru școlarii cu locuință îndepărtată”*. Anexat la textul circularei, Haret trimitea prefectilor și un chestionar, pentru a vedea cât de pregătite erau județele pentru înființarea de școli profesionale ⁶⁹.

La 17 mai 1901, prin Adresa nr. 3.751, prefectul de Putna, N. N. Săveanu îi răspundea lui Haret, aducându-i la cunoștință că în județ exista deja o școală de viticultură la Focșani, care pentru a putea fi încadrată ca școală elementară trebuia mutată din oraș. Prefectul propune ca locații, comunele Petrești sau Odobești, unde existau cele 20 de ha. de teren suficiente ca pe lângă secția viticolă să funcționeze și o secție agricolă ⁷⁰. Se susținea de asemenea și înființarea unei școli elementare de meserii în localitatea Suraia, care să se dedice împletiturilor de răchită, dar și a unei școli de olărie, în comuna Bârsești, pentru înființarea căreia a intervenit și Camera de Comerț și Industrie din Focșani ⁷¹. În încheiere, Săveanu concluziona: *„pentru anul acesta ar fi suficient mutarea școlii de viticultură la Jorăști sau Odobești, complectându-se cu o secție specială pentru agricultură, precum și înființarea la Suraia a unei școli de împletituri”* ⁷².

Prin Adresa nr. 39.374, din 26 iulie 1901, Haret comunica prefecturii județului Putna, înființarea cu începere de la 1 septembrie 1901 a următoarelor școli de meserii: *„1. O școală elementară de*

⁶⁸ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 22 / 1901, f. 1.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 1 verso.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 3.

⁷¹ *Ibidem*, f. 3. verso.

⁷² *Ibidem*, f. 4.

viticultură și meserii (dogărie) la Odobești, transferându-se aici școla de viticultură de la Focșani, cu condițiunea ca comuna Odobești să ne procure localul, după cum ni s-a promis; acestei școle i se va adăuga și secția de dogărie. 2. O școală elementară de meserii (împletituri de papură, răchită și paie) la Suraia. Această școală, cerută și de Camera de Comerț din Focșani se va instala în casa pe care statul o posedă în sat și pe care o vom cere tot acum de la Ministerul Domeniilor să ne o cedeze. 3. Totodată vă facem cunoscut că, învețetorei din Țifești care face țesătorie cu elevele sale, am dispus să i se acorde o subvenție de 300 lei”⁷³.

La 24 septembrie 1901, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice înștiința Prefectura Putna, prin Adresa nr. 8.839 că „se va înființa anul acesta, o școală elementară de meserii (lemnărie – rotări) în comuna Soveja, din acel județ, în afară de școla de meserii ce s-a hotărât a se înființa la Suraia”. Se solicita luarea cuvenitelor măsuri pentru procurarea localului, mobilierului și materialului necesar școlilor⁷⁴.

Astfel, în decembrie 1901, se deschidea o Școală de rotărie și lemnărie în comuna Soveja și o Școală elementară de împletituri din paie și răchită, în comuna Suraia⁷⁵. Ambele școli au fost dotate cu unelte specifice de către Școala de Arte și Meserii din București, care se conforma astfel ordinelor Ministerului Instrucțiunii⁷⁶.

În privința funcționării Școlii viticole din Odobești, Prefectura Putna era nevoită să contribuie cu fonduri pentru întreținerea ei. La 31 decembrie 1901, într-o adresă trimisă Ministerului Instrucțiunii, Prefectura aducea dovada că a achitat pentru instrumentele, vitele și semințele necesare școlii viticole din Odobești, suma de 1.261,80 lei și

⁷³ *Ibidem*, dosar nr. 44 / 1901, f. 75.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 100.

⁷⁵ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 134.

⁷⁶ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 44 / 1901, f. 159.

se arăta dispusă să prevadă în bugetul anului 1902, sumele impuse prin lege pentru buna funcționare a instituției de învățământ ⁷⁷.

În bugetul anului 1901, județul Putna a prevăzut sume considerabile pentru susținerea în școlile profesionale ale statului a unui număr de nouă elevi. Comunele Odobești și Panciu acordau și ele două burse de 500 de lei pentru elevii înscriși la Școala de arte și meserii din București, în timp ce comunele rurale Domnești, Mărășești, Movilița, Pădureni, Pufești și Ruginești, susțineau ca bursieri în Școala practică de la Dragomirești, cu câte 360 de lei pe an, pe elevii Sandu Ștefan și Coșer Constantin ⁷⁸.

Primăria orașului Focșani a vegheat îndeaproape la nevoile învățământului, an de an prevăzând în buget, fondurile necesare atât pentru ajutorarea elevilor silitori și nevoiași cât și pentru buna funcționare a școlilor. Numai pentru premiile acordate elevilor celor opt școli primare din oraș, se mandata la 31 mai 1901, pe Adresa Revizoratului Școlar Putna, suma de 5.000 de lei ⁷⁹, pentru ca la începutul noului an școlar 1901 / 1902, aceeași primărie să acorde suma de 200 de lei pentru achiziționarea de manuale și rechizite, destinate elevilor nevoiași din oraș ⁸⁰.

Anul 1901 a fost un an prolific pentru învățământul românesc. Dacă la 24 mai 1901, prin decizia lui Haret, se fixa un singur abecedar și o singură carte de citire pentru învățământul primar ⁸¹, în luna septembrie, același ministru, trimitea tuturor revizoratelor din țară o circulară în care susținea înființarea școlilor de adulți, a cantinelor școlare și a cercurilor culturale. La 13 septembrie 1901, textul circularei era trimis de Revizoratul Școlar al Județului Putna, tuturor școlilor din județ ⁸². Haret afirma că singura soluție pentru eradicarea analfabetismului o reprezenta funcționarea unui număr tot mai mare

⁷⁷ *Ibidem*, f. 187.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 24.

⁷⁹ Idem, fond Primăria Orșului Focșani, dosar nr. 8 / 1901, f. 114.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 207.

⁸¹ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 289.

⁸² A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 8 / 1901, f. 211.

de școli de adulți, care urmau să-și țină cursurile în perioada 15 octombrie – 15 martie, a fiecărui an școlar, în fiecare zi de duminică între orele 2 – 4 p. m. Învățătorii acestor școli care aveau regulat la cursuri, 30 de adulți, urmau a fi remunerați de către commune ⁸³. În privința cercurilor culturale, ministrul Instrucțiunii susținea că scopul lor era *„pe de o parte, înfrățirea mai de aproape a învețătorilor și discutarea diferitelor cestiuni didactico – pedagogice, precum și alte cestiuni privitoare la legislație, regulament, ordine și disciplină și altele isvorâte din viața practică școlară de toate dillele”* ⁸⁴. Ședințele acestor cercuri urmau să se desfășoare lunar, de fiecare dată în altă școală și cu un alt conferențiar; ele puteau avea atât caracter pedagogic cât și public, fiind adresate nevoilor sâtenilor.

În completarea Circularei Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, revizorul școlar, G. Simionescu comunica școlilor vrâncene lista celor opt cercuri culturale din județ. Cercul I avea sediul la Mărășești și cuprindea 10 învățători de la școlile din Ciușlea, Făurei, Mărășești, Bătinești, Pădureni, Pufești și Domnești. Cercul II avea în componență 14 învățători de la școlile din Adjud, Păunești, Urechești, Anghelești, Ruginești, Coțofănești, Bâlca și Cornățel, sediul funcționând la Adjud. În componența Cercului III intrau învățătorii de la școlile: Valea Seacă, Sacut, Berești, Scurta, Orbeni și Parava. Cercul IV își avea sediul la Străoane de Jos și era compus din 17 învățători de la școlile din comunele: Soveja, Crucea de Jos, Răcoasa, Străoane de Sus, Străoane de Jos, Mănăstioara, Fitionești, Țifești, Diocheți, Câmpuri și Vizantea. Cercul V era format din nouă învățători, avea sediul la Vidra și cuprindea școlile din: Vidra, Tulnici, Bârsești, Tichiriș, Irești, Găurile și Clipicești. Din Cercul VI făceau parte opt învățători de la școlile din Spulber, Nereju, Paltin, Herăstrău, Nistorești, Năruja, Mera – Andriaș și Păulești, iar sediul funcționa în comuna Năruja. Cercul VII, cu sediul la Jariștea cuprindea pe cei 14 învățători de la școlile: Bolotești, Găgești, Pățești, Căpotești, Mera

⁸³ *Ibidem*, f. 212 – 212 verso.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 213.

– Mera, Mera – Șindriliari, Jariștea și Vărsătura iar Cercul VIII, compus din 16 învățători avea sediul în comuna Vultur și îi număra pe învățătorii școlilor din: Răstoaca, Călieni, Satu – Nămolosa, Suraia, Mircești, Jorăști, Costieni, Nănești, Târgu – Nămolosa ⁸⁵.

Directorii și diriginții școlilor putnene erau informați, la 13 septembrie 1901, și de formarea unui comitet de coordonare a cantinelor școlare din județ. Componenta comitetului era adusă la cunoștință de către revizorul județului, atașată fiind la textul circularei ministeriale sus amintite. Funcția de președinte îi revenea revizorului școlar, G. Simionescu, cea de vicepreședinte era ocupată de directorul Școlii de Băieți nr. 1 din Focșani, Gr. Diaconescu iar cea de contabil era deținută de C. Rarincescu, directorul Școlii de Băieți nr. 2 din Focșani. Din acest comitet mai făceau parte: G. Cristea, directorul Școlii de Băieți nr. 4 din Focșani, C. Vasilescu, directorul Școlii de Băieți nr. 3 din Focșani, C. Mihăilescu și V. Mihăilă, institutori la Școala de Băieți nr. 2 din Focșani, Ion Zăhărescu, dirigintele Școlii Mixte din Adjud, Ion Saragea, dirigintele școlii din Jariștea, M. Gavrilescu, dirigintele Școlii Mixte Suraia și G. Teodorescu, dirigintele școlii din Făurei ⁸⁶. Din inițiativa acestui inimos comitet, până la sfârșitul anului 1901 s-au organizat cantine la școlile din comunele: Suraia, Răcoasa, Făurei, Scurta și Valea Seacă, la care au servit masa, 203 elevi ⁸⁷.

Revenit în fruntea învățământului românesc, Haret nu a dat uitării o mai veche problemă a acestuia – localurile de școli. În acest sens, pe parcursul anului 1901, el lansează o serie de apeluri către prefecți, pentru a demara o amplă campanie de construcții școlare rurale ⁸⁸.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 213 verso.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 245.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 149.

În județul Putna, Haret a găsit un adevărat susținător al ideilor sale în persoana prefectului N. N. Săveanu, considerat pe bună dreptate un veritabil ctitor al școlii vrâncene.

„Când dară în 1901 am fost numit Prefect al județului Putna, una din grijile mele dintâi a fost să lucrez din răspuțeri pentru a risipi cât mai mult ignoranța din satele ale căror delegați și alegători direcți, cu trei ani în urmă îmi făcuseră cinstea să mă trimită în Parlamentul țării”, afirma Săveanu în 1904 ⁸⁹.

Prefectul obișnuia să inspecteze școlile județului pentru a afla „nu numai gradul de știință al elevilor dar și starea localului, felul cum părinții priveau școala, raporturile dintre primar, preot și învățător” ⁹⁰. De multe ori a constatat că între cei trei stâlpi ai comunității rurale: preot, primar și dascăl, nu exista comunicare, primarul și preotul neacordând atenția cuvenită școlii ⁹¹. O primă măsură pe care prefectul a luat-o pentru a remedia acest neajuns, a constatat în transformarea ceremoniei de împărțire a premiilor de la sfârșitul anului școlar, într-o adevărată sărbătoare școlară, la care el însuși participa, alături de revizorul școlar și întreaga comunitate locală. Grație acestor serbări, învățătorul a câștigat autoritate morală în rândul comunității sătești ⁹².

Strădania prefectului Săveanu a avut efectul scontat, în anul 1901, înființându-se în județul Putna trei noi posturi de învățători. În același an, au luat ființă încă două școli, la Adjudu – Vechi și la Negriștești ⁹³.

Opera de reformare a învățământului românesc a continuat și pe parcursul anului 1902. La nivelul județului Putna, prefectul, alături de primarii rurali au reușit să vină în sprijinul misiunii nobile a ministrului Haret. Numai în cursul lunii aprilie a anului 1902, în județ

⁸⁹ N. N. Săveanu, *Școlile rurale din județul Putna*, Tipografia modernă M. T. Dumitrescu, Focșani, 1904, p. 6.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ *Ibidem*, p. 7.

⁹² *Ibidem*, p. 8.

⁹³ *Ibidem*, p. 10.

au luat ființă două școli profesionale. La 1 aprilie, Școala de Viticultură de la Focșani, înființată în 1897, se muta la Odobești, sub conducerea lui Iosif Dedum de Perieres, absolvent al Institutului de Viticultură din Paris ⁹⁴ iar la Măicănești lua ființă o Școală de Meserii cu profilul lemnărie – rotărie și fierărie, stabilită într-un local donat de proprietarul Iorgu Bagdat ⁹⁵.

Inimosul prefect N. N. Săveanu a continuat să vegheze îndeaproape înființarea școlilor rurale. Astfel, în cursul anului 1902, s-au constituit 12 noi școli în localitățile: Valea Sării, Colacu, Burcioaia, Borșani, Spinești, Cucova, Drăgușani, Vadu Roșca, Crucea de Sus, Poiana, Copăcești și Mândrișca, iar datorită punerii în aplicare a noului orar, care permitea aceluiași învățător să lucreze cu un număr dublu de elevi, au fost suprimate posturi în comunele Mărășești, Vidra, Străoani de Jos, Țifești, Valea – Seacă, Scurta, Vărsătura, Pățești, Sascut, Făurei și Târgu – Nămolosa și în acest mod s-au putut trimite învățători și în comunele în care nu exista nici unul ⁹⁶.

Problema cea mai stringentă a învățământului putnean o reprezenta, localurile școlare, cele mai multe școli fiind instalate în case neîncăpătoare, joase, întunecoase, în chilii de mănăstire sau „în camera cea mai oropsită a unei primării dărăpănate” ⁹⁷. La nivelul județului, existau în anul 1902, doar 30 de școli cu localuri proprii, nouă cădite de „Casa Școalelor” și 21, direct de commune ⁹⁸. Dar prin strădania prefectului Săveanu și cu ajutorul „Casei Școalelor”, care a acordat un împrumut de 10.000 de lei județului Putna pentru construcția de școli în anul 1902, precum și cu sprijinul locuitorilor satelor vrâncene, s-au construit în cursul anului 1902, 23 de noi localuri de școli ⁹⁹. Datorită acestui fapt, numărul elevilor a sporit la nivelul județului Putna, atât în rândul băieților cât și al fetelor, de la

⁹⁴ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 132.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 135.

⁹⁶ N. N. Săveanu, *op. cit.*, p. 10.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 15.

⁹⁸ *Ibidem*.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 23.

6.555 elevi înscriși în anul școlar 1901 / 1902, la 13.286 elevi înscriși în anul școlar 1902 / 1903, dintre care, 9.205 au frecventat regulat cursurile ¹⁰⁰.

Pe lângă construcția de școli rurale, Prefectura Putna a continuat să susțină bursieri în școlile profesionale ale statului și să acorde ajutoare bănești elevilor nevoiași. Aceeași generozitate a fost dovedită și de Primăria orașului Focșani, care a acordat în anul 1902, 700 de lei pentru premiarea elevilor silitori de la școlile primare ¹⁰¹ și 250 de lei pentru achiziționarea de cărți, care urmau să parvină elevilor nevoiași la început de an școlar 1902 / 1903 ¹⁰². Pe lângă aceste sume, în peajma sărbătorilor de iarnă, Primăria Focșani a comandat pentru elevii silitori și nevoiași din oraș, 24 de perechi de ghete și 24 de perechi de cisme pentru care a alocat de la buget suma de 363,80 lei ¹⁰³. Deoarece banii nu au fost suficienți, cei 84 de lei și 20 de bani de care mai era nevoie, s-au reținut și s-au plătit din încasările reprezentației teatrale ce s-a dat în oraș pentru ajutorarea săracilor de Sfintele Sărbători ¹⁰⁴.

Dincolo de problemele majore ale învățământului românesc pe care Haret a încercat și de multe ori a reușit să le rezolve, el a acordat o mare importanță și activităților extrașcolare, organizând: școli de adulți, cercuri culturale, șezători satești, serbări școlare și naționale, conferințe populare, biblioteci rurale, coruri școlare și bisericești, cantine și grădini școlare ¹⁰⁵.

Dintre toate formele de activitate extrașcolară care existau înainte de venirea lui Haret la conducerea Instrucțiunii, „*băncile populare răspundeau cel mai bine trecutului său cooperatist și*

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 8.

¹⁰¹ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 7 / 1902, f. 151.

¹⁰² *Ibidem*, f. 203.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 313.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 316.

¹⁰⁵ Petre Iosif, *In memoriam lui Spiru Haret*, în *Revista Frământări didactice*, An. VIII, nr. 9 – 10, Librăria și Tipografia Vasile N. Nanu, Focșani, 1932, p. 1.748.

vocației sale de om de cifre”¹⁰⁶. De aceea, el a încurajat implicarea învățătorilor și proșilor în campania de înființare a băncilor populare.

Conform tabloului statistic al băncilor populare din județul Putna, solicitat primăriilor din județ de către Prefectură la 19 iulie 1903, aflăm că în plasa Gârlele – Biliești funcționau 19 bănci populare, în plasa Răcăciuni, 17 astfel de instituții bancare, la nivelul plășii Vrancea își desfășurau activitatea 10 bănci populare în timp ce în plasa Zăbrăuți, activau alte 7. În total, la nivelul județului Putna ființau în anul 1903, un număr de 53 bănci populare¹⁰⁷.

La 8 octombrie 1903, prin Adresa nr. 4.355 a Ministerului Finanțelor. Creditul Agricol și Casa Centrală a Băncilor Populare se solicita sprijinul prefecturii Putna pentru desfășurarea la Focșani, în zilele de 6 și 7 ianuarie 1904, a unui Congres al băncilor populare sătești¹⁰⁸. O altă Conferință a băncilor populare, a avut loc la Focșani, la data de 23 noiembrie 1903, în localul prefecturii¹⁰⁹.

Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor a continuat să se preocupe și în anul 1903, de starea localurilor de școli. În acest sens, la 16 mai 1903, Primăria Focșani primea o adresă prin care se insista ca autoritățile să acorde atenția cuvenită localurilor de școli primare, care, conform legii, trebuiau procurate și întreținute de către commune¹¹⁰. O adresă similară sosea pe adresa aceleiași primării și din partea Ministerului de Interne, la 21 mai 1903¹¹¹.

Răspunsul Primăriei Focșani în privința acestei chestiuni importante a fost prompt și concis: *„această comună posedă localuri de școală proprii pentru șapte școli primare din oraș și numai una este instalată în local particular, ameajat după cerințele domnului Revisor Școlar și ale Medicului Primar din oraș. Cât pentru mobilier, cel*

¹⁰⁶ Șerban Orăscu, *op. cit.*, p. 93.

¹⁰⁷ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 28 / 1903, f. 93 – 93 verso.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 101.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 104.

¹¹⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 71 / 1903, f. 30.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 32.

*vechiu, se înlocuește treptat cu altul nou, după modelurile ce ni se dau și în proporție cu resursele comune”*¹¹².

Primăria Orașului Focșani se achită de obligațiile care îi reveneau prin lege, pentru întreținerea și repararea localurilor de școli. O dovadă în acest sens o reprezintă Publicațiunea prin care, Primăria anunța, la 9 iunie 1903, organizarea, în data de 12 iulie 1903, la orele 3 p. m., în localul autorității comunale, a unei licitații publice pentru darea în antepriză a lucrărilor de reparație ce erau necesare Școlii Primare de Băieți nr. 2 din Calea Cuza – Vodă¹¹³. Conform Raportului Serviciului Tehnic al Primăriei din 24 martie 1903, reparațiile necesare Școlii Primare nr. 2 din Focșani erau unele radicale, costul lor ridicându-se potrivit devizului estimativ la suma de 5.000 de lei¹¹⁴. În realitate, lucrările de reparație, care s-au finalizat la 14 noiembrie 1903, au costat 10.481, 73 lei¹¹⁵.

Alături de aceste cheltuieli, Primăria orașului Focșani a alocat din bugetul anului 1903 suma de 1.606 lei, pentru reparațiile executate la celelalte șapte școli primare din oraș¹¹⁶, fără a neglija însă premiarea elevilor silitori și susținerea copiilor nevoiași. Pentru achiziționarea de premii școlare ce urmau a fi împărțite la finele anului școlar 1902 / 1903, administrația locală din Focșani a alocat pentru fiecare dintre cele opt școli primare, suma de 74 de lei¹¹⁷ iar pentru ajutorarea elevilor lipsiți de mijloace în preajma sărbătorilor de iarnă, a mandatat suma de 632, 75 lei, cu ajutorul cărora s-au cumpărat 32 de perechi de ghete, 32 de perechi de cisme și 10 mantale¹¹⁸.

La nivelului județului Putna, în anul 1903 s-a continuat campania începută de prefectul N. N. Săveanu în cursul anului anterior, pentru construirea de noi localuri școlare în zonele rurale. Cu

¹¹² *Ibidem*, f. 33.

¹¹³ *Ibidem*, dosar nr. 11 / 1903, f. 44.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 17.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 107.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 73 – 73 verso.

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 7 / 1903, f. 29.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 185.

ajutorul unui împrumut de 21.000 lei, contractat de la „Casa Școalelor”, dar și cu ajutorul unor sume importante acordate de la bugetul județului ¹¹⁹, s-au construit în cursul anului 1903 un număr de 27 noi localuri de școli, valoarea totală a lucrărilor executate în campania 1902 / 1903, ajungând astfel la suma de 440.000 lei ¹²⁰.

„Ast-fel, ajutat de unii, învingând pe alții, aici încurajând, dincolo impunând, am avut norocul să ved toate comunele din Putna, afară de 4, înzestrate cu localuri de școlă. Cești doi ani, zilnic am urmărit mersul clădirilor, pe unii i-am zorit, pe alții i-am certat, pe toți i-am controlat. Am trăit ast-fel, privind zi de zi cum se concepeau lucrările, se începeau fundamentele, se înălțau pereții, se înfăptueau școlile” ¹²¹, se destăinuia Săveanu în 1904.

Mândru de realizările sale, prefectul județului Putna îl invita să inaugureze o serie de școli, la început de an școlar 1903 / 1904, pe însuși ministrul Instrucțiunii, Spiru Haret ¹²². Din ordinul autorităților școlare, toți învățătorii din regiunea de nord a județului, l-au însoțit în toamna lui 1903 pe Haret, la inaugurarea școlilor din comunele Sascut, Mândrișca și Adjudu-Vechi ¹²³. A fost inaugurată în prezența ministrului și școala din Vizantea: *„Grupa noastră de tineri învățători, călări pe cai vrâncenești, am ieșit înaintea părintelui nostru și al școalei, care venise la Vizantea, însoțit de mai mulți demnitari, între cari era și D-l N. N. Săveanu, care a căutat să ducă la îndeplinire în acest județ, gândul marelui Haret, lucrând și dând tot sprijinul pentru clădirea localurilor de școli”* ¹²⁴. Cu ocazia aceleiași vizite oficiale, au

¹¹⁹ N. N. Săveanu, *op. cit.*, p. 18.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 23.

¹²¹ *Ibidem*, p. 22.

¹²² Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 151.

¹²³ N. Iordan, *Amintiri despre Haret*, în *Revista Frământări didactice*, An. VIII, nr. 9 - 10, Librăria și Tipografia Vasile N. Nanu, Focșani, 1932, p. 1717.

¹²⁴ G. H. I. Vâlcu, *Amintiri despre Spiru Haret*, în *Revista Frământări didactice*, an. VIII, nr. 9 - 10, Librăria și Tipografia Vasile. N. Nanu, Focșani, 1932, p. 1.725.

mai fost inaugurate și localurile școlilor din comunele Străoane, Gugești și Colacu ¹²⁵.

Prefectura Putna a continuat să spijine dezvoltarea învățământului de toate gradele și pe parcursul anului 1904. Astfel, încă din luna mai a anului 1904, se vira în conturile Școlii de Viticultură și Dogărie din Odobești, suma de 653 de lei și 50 de bani, pentru împrejmuirea viitorului local al școlii, care urma să fie construit cu fonduri de la județ și din bugetul comunei Odobești ¹²⁶.

Prin Adresa nr. 4.886, din 11 mai 1904, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, transmitea Prefecturii Putna că noul local al Școlii de viticultură din Odobești trebuia să fie dotat cu: un dormitor mare, o baracă ce va servi drept spălătorie, un local zidit de cel puțin 100 m. p. pentru atelierul de dogărie, o magazie de scânduri pentru depozitarea materialelor confecționate, o pivniță pentru provizii, o latrină cu trei compartimente, o locuință de două camere și bucătărie pentru maestrul dogar și o locuință pentru servitorul școlii ¹²⁷. Conformându-se ordinelor Ministerului, Prefectura Putna a virat pe adresa Școlii de viticultură și dogărie din Odobești, numai în lunile august, septembrie, noiembrie și decembrie 1904, sume care se ridicau la 6.131,80 lei, pentru achitarea lucrărilor finalizate ¹²⁸, pentru ca la finele anului, să mai trimită aceleași școli 550 lei, necesari pentru sistemul prin care se putea realiza aducțiunea apei din canalul Cacăina, în vederea irigațiilor ¹²⁹.

Pentru Școala Elementară din Suraia, Județul a prevăzut ca, în fiecare an și în 1904, suma de 1.500 de lei, aceeași sumă fiind alocată și pentru funcționarea Școlii de Rotărie din Soveja ¹³⁰. Ca și în cazul școlii din Odobești, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, solicita Prefecturii Putna, prin Adresa nr. 3.746 din 15 aprilie 1904, să

¹²⁵ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 151.

¹²⁶ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 75 / 1904, f. 55.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 81.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 249.

¹²⁹ *Ibidem*, f. 256.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 5.

găsească localuri proprii pentru cele două școli de meserii, fie prin repararea unor localuri publice, fie prin cumpărarea unor terenuri pe care să se construiască școlile ¹³¹. La 30 aprilie 1904, autoritățile putnene trimiteau la București răspunsul în această chestiune, comunicând că, Școala de Rotărie din Soveja funcționează într-un local proprietate a statului care necesită reparații iar pentru Școala de Meserii din comuna Suraia s-a pus la dispoziție fostul conac al moșiei statului, Dumbrăvița ¹³².

Pe lângă întreținerea școlilor de meserii din județ, Prefectura Putna s-a preocupat și de popularizarea în rândul cetățenilor a activităților derulate în cadrul acestor instituții de învățământ profesional, prin publicațiuni, ca cea din 29 august 1904, în care se aducea la cunoștință publicului larg, că Școala de meserii din Suraia dispunea de 20 de locuri vacante. Pentru a putea fi admiși în aceasă școală, elevii trebuiau să fie absolvenți de curs primar și să aibă 12 ani împliniți. Școala deținea cantină proprie la care puteau servi masa elevii externi; în plus, elevii primeau jumătate din valoarea lucrărilor vândute de școală, beneficiind în același timp de cărți, caiete și haine gratuite ¹³³.

În timp ce la 30 august 1904, Prefectura Putna era informată prin Adresa nr. 2.889 a Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice de înființarea la 1 septembrie 1904 a unui atelier de dogărie ce urma să fie întreținut cu 1000 lei pe an de comunele Sascut și Păncești ¹³⁴, la 13 noiembrie, același minister se arăta îngrijorat de frecvența redusă înregistrată la Școala de meserii din Soveja și analiza propunerea prefecturii Putna, ca școala să fie mutată la Panciu, „în mijlocul unor comuni bogate” ¹³⁵.

¹³¹ *Ibidem*, f. 69.

¹³² *Ibidem*, f. 73.

¹³³ *Ibidem*, f. 146 – 146 verso.

¹³⁴ *Ibidem*, f. 147.

¹³⁵ *Ibidem*, f. 220.

O altă preocupare constantă a autorităților județului Putna, a fost reprezentată de întreținerea cantinelor școlare. Conformându-se Ordinului ministerial nr. 5.990 din 7 februarie 1904, prefectul de Putna trimitea adrese tuturor comunelor din județ, solicitându-le să contribuie cu sume cuprinse între 100 – 150 lei, la întreținerea cantinelor școlare care funcționau pe lângă școlile de meserii din Suraia, Soveja și Odobești ¹³⁶. Pentru a da un exemplu pozitiv, primăriilor din județ, Prefectura acorda la 8 aprilie 1904, suma de 1.248 lei, pentru întreținerea în cantina școlii de viticultură și dogărie din Odobești, a unui număr de 18 elevi ¹³⁷.

Prefectura Putna a dat un important imbold și studierii lucrului manual, în școlile primare ale județului, acordând încă din ianuarie 1904, un spor de 33 lei, unui număr de 10 maeștrii de lucru manual, care s-au distins prin expunerea de lucrări manuale executate cu elevii, în cadrul Conferințelor generale ale învățătorilor din 1902 și 1903 ¹³⁸. Nu a fost dată uitării nici funcționarea grădinilor școlare, pentru împrejmuirea căroră, Prefectura trimitea o adresă primarilor rurali la 18 mai 1904, sugerându-le că gardul se putea realiza fie din nuiele sau scânduri, fie din măracini, iar acolo unde nu existau deloc posibilități, era suficient și un șanț săpat în jurul grădinii ¹³⁹.

Ca urmare a apelului făcut de Haret, în 1904, către prefecturile din țară, N. N. Săveanu a trimis adrese tuturor învățătorilor din județ, în vederea întocmirii monografiilor comunelor în care activau, concluzionând: *„După primirea lucrărilor, voi constitui un juriu pentru desemnarea premiilor prevăzute în bugetul județului”* ¹⁴⁰.

Răspunzând apelului prefectului Săveanu, un număr important de învățători au expediat pe tot parcursul anului 1904, monografiile

¹³⁶ *Ibidem*, f. 25 – 26.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 66.

¹³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 88 / 1904, f.28.

¹³⁹ *Ibidem*, f. 174.

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 262.

comunelor în care predau. Ne vom referi în paginile care urmează doar la situația școlilor, așa cum apărea ea reflectată în lucrările dascălilor.

Monografia comunei Anghelești, plasa Păunești, întocmită de învățătorul școlii din localitate, Iftimie Novac și expediată pe adresa Prefecturii Putna la 10 noiembrie 1904, ne dezvăluie că școala din comună a fost ridicată în anul 1900 cu fonduri de la „*Casa Școalelor*”, fiind frecventată de 89 elevi, toți români. Afăm de asemenea că școala nu deținea material didactic suficient, că părinții care nu-și trimiteau copiii la studii, erau amendați dar și că școala se mândrea cu o grădină școlară, cu studiul lucrului manual și cu funcționarea cursurilor pentru adulți ¹⁴¹.

Școala din comuna Bâlca, plasa Răcăciuni, a fost înființată în anul 1898, așa după cum ne comunica învățătorul B. Zara, în monografia întocmită în anul 1904. Din 1903, școala a beneficiat de local propriu, dar ducea lipsă de material didactic și avea nevoie de o bibliotecă proprie. Frecvența destul de scăzută, de 89 elevi, se datora concepției greșite a sătenilor, potrivit căreia fetele nu trebuiau să știe carte ¹⁴².

La 14 august 1904, învățătorul școlii din Berești, înainta prefecturii, monografia comunei, de unde aflăm că școala funcționa din 1879 și că a dat 49 de absolvenți. Dotată de curând cu local propriu, școala necesita mobilier corespunzător. Un alt mare neajuns al învățământului din localitate îl constituia lipsa pământului, practica agricolă realizându-se în mica grădină școlară ¹⁴³.

Din monografia comunei Borșani, plasa Răcăciuni, întocmită de învățătoarea Ruxanda C. Negru suntem informați că școala din localitate a fost înființată la 1 octombrie 1902, funcționând într-o casă închiriată și neavând materiale didactice. Din cei 89 elevi înscriși, doar 66 frecventau cursurile școlii, care se mândrea cu studiul lucrului

¹⁴¹ *Ibidem*, dosar nr. 32 / 1908, f. 8.

¹⁴² *Ibidem*, f. 16.

¹⁴³ *Ibidem*, f. 18

manual, cu organizarea de șezători și sărbători naționale dar și cu o bună frecvență a cursurilor de adulți. Nici această școală nu beneficia de pământ pentru realizarea practicii agricole ¹⁴⁴.

Lipsa terenului pentru practica agricolă era reclamată și de învățătorul școlii din comuna Colacu, C. Petrache. El ne aduce la cunoștință că școala din Colacu a funcționat încă din 1870 dar a trecut prin câteva perioade în care a fost închisă, fiind redeschisă definitiv în 1902 și beneficiind din 1903, de local propriu. Învățătorul se mândrea cu o frecvență bună atât la cursul primar cât și la școala de adulți precum și cu înființarea corului bisericesc și studiul lucrului manual¹⁴⁵.

Pe adresa Prefecturii Putna, sosea la 14 septembrie 1904 și monografia comunei rurale Costieni, întocmită de învățătorul Al. Vlădescu, potrivit căruia, școala din localitate fusese înființată în 1896 și beneficia din 1899 de local propriu, construit cu fonduri de la „Casa Școalelor”, fiind frecventată de un număr de 125 elevi. Din 1900, în școală se predau și cursuri pentru adulți iar din 1902, prin grija aceleiași „Casă a Școalelor”, se constituise și o bibliotecă cu 120 de volume ¹⁴⁶.

Din monografia comunei Coțofănești, realizată la 15 iulie 1904 de către învățătorul diriginte Gh. Dumitrescu, aflăm că școala care funcționa în localitate de la 1898, avea de curând local propriu, dar era înzestrată cu mobilier vechi. Absolviseră cursurile școlii, 92 de elevii, iar 84, o frecventau în 1904 ¹⁴⁷.

Monografia comunei Călienii, plasa Gârlele – Biliești, întocmită de învățătorul D. Galian după programul din 1903 al Ministerului de Interne, ne aduce la cunoștință că școala din comună funcționa din 1866, dar avea local propriu din 1903.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 26.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 50 – 53.

¹⁴⁶ *Ibidem*, f. 69 – 70.

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 79.

135 de elevi frecventau cursurile cu regularitate iar 200 absolviseră deja școala primară ¹⁴⁸.

Vasile Marta, învățător în comuna Drăgușani ne informa că școala din localitate, deși fusese înființată în anul 1870, a fost desființată și reînființată în mai multe rânduri iar de la 1 septembrie 1903 avea local propriu. Frecvența școlară era mulțumitoare, însă nu exista material didactic, bibliotecă și nici grădină școlară ¹⁴⁹.

Informații privitoare la școala din comuna Făurei, aflăm de la învățătorul G. Teodorescu cel care a alcătuit monografia comunei, în anul 1904. Școala a fost întemeiată în anul 1883, beneficiind de la început de local propriu, construit din fondurile comunei; în 1902, s-a ridicat un al II-lea local. Pe lângă școală funcționa o cantină susținută din fondurile comunei, o bibliotecă dar și o grădină școlară; prezența la cursurile de adulți era peste așteptări (170 persoane) ¹⁵⁰.

În capitoul referitor la Instrucțiune, din monografia comunei Jariștea suntem informați că școala funcționa aici din 1866 și avea local propriu din 1877, care a fost mărit în anul 1895. Până în 1893, școala a fost de băieți, devenind ulterior mixtă. În anul 1904, la aceea unitate de învățământ predau patru învățători. Învățătorul Ion Saragea, care a realizat monografia, ne mai aduce la cunoștință faptul că școala era frecventată de 307 din cei 446 copii cu vârste școlare și că dăduse deja, în 20 de ani de existență, 306 absolvenți. Școala din Jariștea se mai mândrea și cu un atelier de croitorie, o bibliotecă dar și cu o frecvență deosebită a cursurilor de adulți ¹⁵¹.

Școala din comuna Jorăști funcționa din anul 1892 în local propriu, dar a fost necesară construirea unui local mai spațios, datorită frecvenței tot mai mari de elevi, ne dezvăluia învățătorul I. Constantinescu în monografia comunei din 1904. În 10 ani. Comuna se mândrea cu cei 93 de absolvenți pe care i-a dat școala, cu cei

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 87 verso.

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 99

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 109 verso.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 124 – 124 verso.

104 adulți care frecventau cursurile ce li se adresau, dar și cu terenul de experiență și premiile obținute pentru confecționarea de pălării la orele de lucru manual ținute în școală ¹⁵².

Din monografia comunei Găgești, întocmită de învățătorul I. Popescu, aflăm că școala funcționa aici din 1883, împărțind același local cu primăria, până în 1903 când, prin strădania lui N. N. Săveanu s-a mutat în local propriu. La inaugurarea noului local, din 1 septembrie 1903, a fost prezent însuși ministrul instrucțiunii Spiru Haret ¹⁵³.

Potrivit învățătorului Șt. I. Șușu, care a alcătuit monografia comunei Herăstrău, școala din localitate a fost construită în anul 1903 „*prin dragostea și devotamentul, adevăratului părinte de lumină a fiilor țărânimii din acest județ, prefectul N. N. Săveanu*” ¹⁵⁴.

Școala din comuna Mândrișca se bucura de local propriu de la 1 octombrie 1902, fiind frecventată de 86 elevi. De la Teodor Dragomir, învățătorul care a întocmit monografia comunei, mai aflăm că școala poseda 2 ha. de teren pentru experimente agricole și 6 ha care erau arendate învățătorului, că organiza cursuri pentru adulți, sezători și sărbători naționale ¹⁵⁵.

În comuna Mera existau trei școli, în cătunele: Mera, Șindrilar și Andrieș, frecventate de 337 elevi. Prima școală, înființată în 1865, a fost în cătuna Mera; ulterior școala s-a mutat la Șindrilar, unde a funcționat până în 1886 și apoi la Andrieș, până în 1891, când s-a strămutat din nou la Mera. În 1894, s-a înființat cea de-a doua școală, la Șindrilar, pentru ca în 1896 să fie creată și școala din Andrieș. Între anii 1902 - 1903, în cătuna Mera s-a construit un local propriu de școală. Din monografia comunei, realizată de învățătorul

¹⁵² *Ibidem*, f. 138.

¹⁵³ *Ibidem*, f. 151 – 152.

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 163.

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 175.

Vasile Marcu mai aflăm că la cele trei școli predau trei învățători și că numărul de absolvenți era de 65 ¹⁵⁶.

Din monografia comunei Satu Nămolosa, întocmită de învățătorul Niculae Gr. Stănescu, aflăm că școala din comună a fost înființată în anul 1896 și nu avea încă un local propriu deși era frecventată de 55 elevi. Printre neajunsurile școlii din localitate erau enumerate: insuficiența materialului didactic, lipsa grădinii școlare dar și a pământului necesar practicii agricole ¹⁵⁷.

Școala din comuna Negriștești, a fost înființată de stat în anul 1901, funcționând de la început în local propriu, ne informa învățătorul I. Bobeică, care ne mai aducea la cunoștință că 94 de elevi frecventau regulat cursurile, că în școală se organizau cursuri de adulți și că se practica cu dăruire, lucrul manual ¹⁵⁸.

La 30 august 1904, învățătorul Neculai Iordan întocmea monografia comunei Orbeni din plasa Sascut. Din capitolul referitor la Instrucțiune aflăm că școala din localitate exista din 1857 și deținea local propriu din anul 1893, fiind absolvită de 44 de persoane. Pe lângă frecvența școlară bună (120 elevi), învățătorul se mândrea cu o mică bibliotecă cu 50 de volume dar și cu practicarea la nivelul școlii, a experimentelor agricole și a lucrului manual ¹⁵⁹.

Școala din comuna Pădureni funcționa, după cum afirma învățătoarea Sofia Crângu în monografia localității din 1904, încă din 1876, în local propriu. La fondarea școlii au contribuit atât primarul Nică Mocanu cât și marele proprietar Iancu Ciucu. Învățătoarea se mândrea cu o frecvență de 73 elevi, cu 85 de absolvenți dar și cu predarea lucrului manual și existența școlii de adulți ¹⁶⁰.

Ca și în alte cazuri, școala din Poiana împărțea încă de la înființare, același acoperiș cu primăria, afirma învățătoarea Ana

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 195.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 218.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 227.

¹⁵⁹ *Ibidem*, f. 236.

¹⁶⁰ *Ibidem*, f. 247.

Furdui în monografia comunei din 1904. Odată cu începerea anului școlar 1904 / 1905 elevii urmau să se mute într-o școală nouă, construită cu sprijinul prefecturii și al localnicilor ¹⁶¹.

În comuna Răstoaca, școala s-a înființat încă din anul 1865, fiind desființată între anii 1874 – 1891. De când s-a reînființat, unitatea de învățământ a funcționat în case închiriate până în anul 1903 când „*grație D-lui N. N. Săveanu, bunul și activul prefect de Putna, s-a clădit un nou local de școală cu o sală de clasă și cancelarie*” ¹⁶². Pe lângă cei 2500 lei dați de județ, au contribuit la construcția școlii atât sătenii cât și învățătorul Iordan Gheorghiu, autorul monografiei comunei Răstoaca, care ne informa că școala a dat deja 70 de absolvenți, era frecventată de 130 de elevi și se mândrea cu o bibliotecă dar și cu o prezență covârșitoare la cursurile de adulți ¹⁶³.

La Ruginești, școala funcționa în local propriu încă din 1898, deținea material didactic suficient și era frecventată de 112 băieți și de 62 de fete. După supusele învățătorului Anastase Filotte, care a scris monografia comunei, școala a dat 90 de absolvenți, desfășura cursuri de adulți, un avantaj reprezentându-l și existența unei biblioteci ¹⁶⁴.

Potrivit monografiei comunei Sascut, școala din localitate a luat ființă în anul 1870 iar din 1890, cu concursul învățătorului, preotului, primarului și cu ajutorul unui capital de 7.000 lei, s-a început construcția unui local pentru școală, care a ajuns până la final la un cost de 18.000 lei. În momentul întocmirii monografiei, anul 1904, se mai construia în comună, prin grija prefectului Săveanu un alt local de școală cu două săli. Școala, fiind una mare, era frecventată de 208 elevi, la care predau doi învățători. O altă mare realizare a școlii o reprezenta existența unei biblioteci dotate cu peste 300 de volume ¹⁶⁵.

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 255.

¹⁶² *Ibidem*, f. 271.

¹⁶³ *Ibidem*, f. 271 verso.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 286 – 286 verso.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 298.

Referitor la școala din Târgu Nămolosa, învățătorul I. G. Popp, ne aduce la cunoștință faptul că, ea a funcționat încă din anul 1877, în local propriu cu o sală, care s-a mărit în 1903 cu încă două săli, vestibul și cancelarie. Până în anul 1904, au absolvit cursurile școlii 117 elevi, în timp ce 143 de elevi, încă o frecventau ¹⁶⁶.

Neculae I. Ionescu, învățător la școala din comuna Tulnici, ne dezvăluia în monografia întocmită la 16 iunie 1904, că din anul 1903, în localitate exista o școală nouă, construită după planurile ministerului, prin strădania prefectului Săveanu. Școala se mândrea cu 99 de absolvenți, cu o bibliotecă, dar și cu funcționarea cursurilor de adulți ¹⁶⁷.

Școala din comuna Vizantea, înființată în anul 1864, a funcționat cu mici întreruperi până în 1894, iar din anul școlar 1902 / 1903, și-a primit elevii în casă nouă, după cum scria în monografia comunei, învățătorul Z. Rașcu. Instituția era frecventată de 112 elevi și dăduse deja 50 de absolvenți ¹⁶⁸.

În comuna Clipicești, conform monografiei din 1904, școala a fost înființată în anul 1887 și dăduse deja 22 de absolvenți. Frecvența era mulțumitoare (116 elevi din 120 înscriși), însă exista problema lipsei de pământ, fără de care nu se putea realiza practica agricolă ¹⁶⁹.

Grija pentru școală și pentru buna ei funcționare, dovedită de prefectul Săveanu în atâtea rânduri, se făcea din nou simțită prin textul circularei trimisă de acesta primarilor rurali, la 30 septembrie 1904, prin care le solicita să vină în întâmpinarea nevoilor învățământului, cu următoarele: „a) îndemnizări învățătorilor și preoților pentru transportarea și participarea lor la cercurile culturale; b) sume pentru plata maestrului de cor religioși; c) sume pentru alcătuirea de biblioteci rurale pe lângă școlile din comune; d) sume pentru procurarea de instrumente și materiale, necesare lucrului manual;

¹⁶⁶ *Ibidem*, f. 323.

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 332.

¹⁶⁸ *Ibidem*, f. 342 verso.

¹⁶⁹ *Ibidem*, f. 353.

e) iluminatul și încălzitul localurilor de școale, pentru ședetori, ședințe cu adulții; f) abonamente la revistele populare; g) subvenții pentru plata subvizorilor școlari; h) ajutor de cărți pentru adulții săraci, cari urmează la școalele de adulți”¹⁷⁰.

Ajutorarea elevilor nevoiași și întreținerea de bursieri în școlile profesionale ale statului, a reprezentat o altă preocupare a administrației putnene. În bugetul județului pe 1903 / 1904, a fost prevăzută suma de 2200 lei cu titlul de „*burse privind întreținerea de elevi în școlile de meserii și agricultură din țară*”¹⁷¹. Pentru elevii fără posibilități, aflați la studii în București sau Iași, Prefectura a acordat ajutoare cuprinse între 100 și 200 de lei, pe tot parcursul anului 1904¹⁷².

La nivelul comunei urbane Focșani, reședința județului Putna, funcționau în anul 1904, un număr de opt școli primare urbane, patru de fete și patru de băieți. Pentru premierea școlarilor silitori se dispunea de către autoritatea locală, la data de 7 mai 1904, suma de 558 lei¹⁷³. Elevii au fost recompensați pentru rezultatele lor și cu câte un exemplar din volumul realizat de Nicolae Iorga, pentru a marca cei 400 de ani de la moartea domnitorului Ștefan cel Mare¹⁷⁴.

După bunul său obicei, Primăria Focșani a venit și la finele anului 1904 în întâmpinarea nevoilor elevilor săraci ai orașului, dispunând achiziționarea a 32 de perechi de ghetе și 32 de perechi de cisme, pentru care s-a achitat de la buget, suma de 552,05 lei¹⁷⁵.

Întreținerea și repararea localurilor de școli primare din Focșani, a fost realizată și în anul 1904, ținându-se cont de adresele directorilor acestor unități de învățământ. Lucrările de reabilitare executate la școlile primare din oraș în vacanța de vară a anului 1904,

¹⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 88 / 1904, f. 308.

¹⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 75 / 1704, f. 85.

¹⁷² *Ibidem*, f. 98.

¹⁷³ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 11 / 1904, f. 29.

¹⁷⁴ *Ibidem*, f. 24.

¹⁷⁵ *Ibidem*, f. 131.

au costat 2.744,55 lei, bani achitați de la bugetul comunei ¹⁷⁶. Pe lângă aceste sume, s-au adăugat costurile a 28 de bănci, cu care autoritatea comunală a înzestrat școlile primare, la data de 8 iunie 1904 ¹⁷⁷.

Întreținerea grădinilor școlare care funcționau pe lângă unitățile de învățământ din oraș, intra tot în atribuțiile primăriei focșănene. Astfel, pentru dotarea grădinii înființate pe lângă Școala de Băieți nr. 3 din Focșani, din strada Cotești, la 30 ianuarie 1904 ¹⁷⁸, Primăria Orașului Focșani a cheltuit sume importante. Dacă pentru uneltele necesare s-a mandatat suma de 87,20 lei iar semințele au costat 55,60 lei ¹⁷⁹, costul împrejurii s-a ridicat la 357,90 lei ¹⁸⁰. În schimb, pentru întreținerea grădinii școlare care funcționa pe lângă Școala de Fete nr. 4, nu s-a cheltuit în cursul anului 1904, decât suma de 9 lei și 15 bani ¹⁸¹.

Cel mai important moment al anului 1904, l-a reprezentat cu siguranță ziua de 2 iulie. Prin Decizie ministerială, Haret a dispus ca, de ziua morții voievodului Ștefan cel Mare, în toate școlile și bisericile țării să se desfășoare ceremonii în memoria domnitorului și oștenilor săi, căzuți la datorie pentru libertatea țării ¹⁸². Cu această ocazie, obștea satelor vrâncene a ridicat un monument din piatră, dedicat marelui Ștefan, pe dealul Dumbrava. În piatra monumentului stă scris: „*lui Ștefan cel Mare, după 400 ani de la moartea sa, prinos de admirație și recunoștință din partea vrâncenilor*” ¹⁸³.

Anul 1904 se încheia destul de nefast pentru destinele învățământului românesc deoarece, la data de 22 decembrie 1904,

¹⁷⁶ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1904, f. 23.

¹⁷⁷ *Ibidem*, f. 24.

¹⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 54 / 1904, f. 2.

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 4 - 5.

¹⁸⁰ *Ibidem*, f. 9.

¹⁸¹ *Ibidem*, f. 41.

¹⁸² Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 209.

¹⁸³ *Ibidem*, p. 210.

Spiru Haret își înceta pentru a doua oară activitatea de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice ¹⁸⁴.

Dacă la nivel central, puterea se schimbasese, în plan local, prefectii și primarii au continuat să răspundă nevoilor învățământului românesc, mergând în mare parte, pe linia trasată de reformele lui Haret.

Grija autorităților putnene pentru dezvoltarea învățământului, rezultă din vasta corespondență pe care prefectul a purtat-o cu primarii din județ. Astfel, la 3 mai 1905, prin Adresa nr. 1.280, Prefectura Putna înștiința primăriile plășilor Sascut și Răcăciuni despre înființarea atelierului de dogărie din comuna Sascut și solicita îndrumarea elevilor din aceste zone spre acest atelier ¹⁸⁵.

La 27 iunie 1905, conformându-se Ordinului ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, era trimis la București, de pe adresa Prefecturii Putna, tabloul statistic al școlilor de agricultură și meserii existente în județ, cu menționarea modului de subvenționare a acestora. Din această statistică aflăm că la nivelul județului Putna existau cinci școli de agricultură și meserii: Școala Viticolă Odobești, Școala de Meserii Suraia, Școala de Meserii Soveja, Școala de Țesătorie din Țifești și Școala de Meserii Sascut. Pentru construcția noului local școlar al Școlii de Viticultură din Odobești, județul Putna acorda o subvenție de 5.000 de lei anual; aceeași sumă era alocată și de comuna Odobești. Pe lângă aceste sume, se adăuga anual, subvenția de 1.296 lei dată de județ pentru întreținerea cantinei școlare, care era susținută cu 768 lei de către comuna Odobești și cu 250 lei de către comunele Mera, Bolotești și Găgești. Școala de Meserii din Suraia funcționa cu fonduri de 1.500 lei anual, acordate de județ, la care se adăuga contribuția de 590 lei, acordată de către comunele: Ciușlea, Costieni, Mircești, Suraia, Călienii, Vultur, Mărășești, Biliiești și Jorăști, pentru cantina școlară. Școala de Meserii din Soveja se întreținea cu ajutorul de 510 lei dat an de an de către comunele:

¹⁸⁴ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 71.

¹⁸⁵ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 37 / 1905, f. 46.

Răcoasa, Soveja, Găuri, Movilița, Străoane de Sus, Câmpuri și Fitionești, pentru cantina școlară dar și din subvenția de 1.500 lei, acordată de județ. Comuna Țifești contribuia cu 400 de lei pe an la întreținerea Școlii de Țesătorie din localitate, în timp ce Școala de Meserii Sascut, beneficia de câte 1.000 de lei pe an din partea comunelor Pănțești și Sascut, pentru a putea funcționa în bune condiții ¹⁸⁶.

Pe lângă subvențiile acordate școlilor de meserii din județ, autoritățile putnene s-au îngrijit și de reparațiile localurilor școlare. Numai pe parcursul anului 1905, Școala de Meserii din Suraia a beneficiat de lucrări de reabilitare și împrejmuire, care s-au ridicat la suma de 694,75 lei ¹⁸⁷.

Pentru buna funcționare a învățământului rural din județul Putna, prefectul trimitea la finele lunii martie 1905, o adresă mai multor primării, reamintindu-le că legea le obliga să se îngrijească de școală ¹⁸⁸. Această adresă venea în urma mai multor reclamații sosite pe adresa Prefecturii, de la diriginții școlilor din județ, care deplângeau modul defectuos în care unii primari înțelegeau să respecte legea. Din aceste adrese aflăm de exemplu, că la Străoane de Jos dar și la Movilița, primarii refuzau să pună la dispoziția diriginților, terenul aferent grădinilor școlare ¹⁸⁹, iar în comuna Vulturul, primarul tăiase toate subvențiile pentru școală ¹⁹⁰.

În ciuda tuturor dificultăților întâmpinate, școala putneană de toate gradele, continua să progreseze. O dovedește numeroasele expoziții organizate cu diferite ocazii, în care strădania învățătorilor se îmbina cu rezultatele elevilor. Astfel, la 29 aprilie 1905, se deschidea în localul Școlii de Băieți nr. 1 din Focșani, expoziția de lucru manual a elevilor școlilor primare rurale ¹⁹¹, pentru ca în zilele de 14, 15 și

¹⁸⁶ *Ibidem*, f. 49 – 49 verso.

¹⁸⁷ *Ibidem*, f. 158.

¹⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1905, f. 96.

¹⁸⁹ *Ibidem*, f. 60.

¹⁹⁰ *Ibidem*, f. 80.

¹⁹¹ *Ibidem*, f. 115.

16 octombrie 1905, același local, să găzduiască, expoziția de produse agricole recoltate din grădinile școlare și de pe câmpurile de experiență ale școlilor rurale din județul Putna ¹⁹².

Premierea elevilor silitori la sfârșitul anului școlar, a rămas o constantă a învățământului, dincolo de lipsurile cu care se confruntau unele comune din județ. Pentru achiziționarea de cărți și rechizite, oferite drept premiu la sfârșitul anului școlar 1904 / 1905, primăriile putnene au contribuit cu sume cuprinse între 5 lei (comuna Anghelești) și 100 lei (comuna Mărășești), valoarea premiilor acordate ajungând astfel la suma de 1.990 lei ¹⁹³.

Primăria orașului Focșani a cumpărat pentru elevii silitori ai celor opt școli primare din oraș, 20 de volume din opera reginei Elisabeta „*Poesiile unei regine*” ¹⁹⁴. Pe lângă acestea, Primăria a repartizat fiecărei școli primare, suma de 80 lei, pentru achiziționarea altor volume ce urmau a fi acordate ca premii ¹⁹⁵ la festivitatea ce urma să aibă loc pe 25 iunie 1905, la orele 9 dimineața, în Grădina Ciurea din calea Cuza – Vodă ¹⁹⁶.

Autoritatea locală focșăneană nu a rămas indiferentă nici la nevoile elevilor sărmani, pe care i-a sprijinit atât cu sume de bani, cât și cu manuale și rechizite, la fiecare început de an școlar. În luna septembrie 1905, costul acestor ajutoare s-a ridicat la suma de 372 lei ¹⁹⁷ iar în luna decembrie, la 320 lei, din care s-a cumpărat încălțăminte ¹⁹⁸.

Elevii Licelui „*Unirea*”, au beneficiat și ei de generozitatea Primăriei orașului Focșani, care, în luna mai a anului 1905, achita costul instrumentarului necesar cabinetului de fizică ¹⁹⁹.

¹⁹² *Ibidem*, f. 230.

¹⁹³ *Ibidem*, f. 133 verso.

¹⁹⁴ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 9 / 1905, f. 25.

¹⁹⁵ *Ibidem*, f. 33.

¹⁹⁶ *Ibidem*, f. 48.

¹⁹⁷ *Ibidem*, f. 113.

¹⁹⁸ *Ibidem*, f. 129.

¹⁹⁹ *Ibidem*, f. 26.

An de an, în vacanța de vară, prin grija primăriei din Focșani, cele opt școli primare din oraș erau reparate și igienizate. Potrivit devizului estimativ din 22 iunie 1905, întocmit de Serviciul Tehnic al Primăriei, costul reparațiilor pentru cele șapte școli primare din Focșani, se ridica la 2.400 lei ²⁰⁰. Reparațiile localului Școlii Primare de Fete nr. 4, din strada Păcii, reveneau în sarcina proprietarului Cristea Ștefănescu și se ridicau la 417 lei ²⁰¹.

Licitația pentru lucrările de reparații de la școlile focșănene, a fost câștigată la data de 11 iulie 1905 de maestrul zidar Mihai Lenghel, care a oferit primăriei un rabat de 12 procente din costul lucrărilor ²⁰².

Până la finele anului 1905, în urma adreselor directorilor de școli, s-a mandatat de către aceeași primărie, suma de 1.270 lei, pentru construirea sobelor de teracotă necesare dar și 153 lei, pentru lucrări de tinichigerie ²⁰³.

La începutul anului 1906, pentru a preîntâmpina reclamațiile aduse autorităților locale de către diriginții școlilor rurale, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Administrațiunea „Casei Școalelor”, solicita tuturor prefecturilor din țară, prin Adresa nr. 20.466, ca: *„în conformitate cu articolul 143, aliniatul 7, din legea comunală, să se înscrie în bugetele tuturor comunelor rurale, din oficiu, următoarele cheltuieli minime obligatorii: 20 lei lunar pentru fiecare învățător sau învățătoare sub nume de indemnizație de locuință, pentru cercurile culturale și pentru activitatea extrașcolară; 40 lei anual, pentru mici reparațiuni mobilierului și localului școalelor cu una sau două sale și 60 lei la școalele cu trei și patru sale de clasă; 24 lei, cheltuieli de cancelarie, la școalele cu o singură sală de clasă și 30 lei la școalele cu mai multe clase; 240 lei anual, plata servitorilor la școalele cu un post și 300 lei la școalele cu mai multe posturi; 12 lei anual, iluminatul școlii; procurarea a 15 m. c.*

²⁰⁰ *Ibidem*, dosar nr. 14 / 1905, f. 114.

²⁰¹ *Ibidem*, f. 115 verso.

²⁰² *Ibidem*, f. 140.

²⁰³ *Ibidem*, f. 299.

*lemn pentru directorii de școli și 12 m. c. de fiecare sală de clasă”*²⁰⁴. Toate aceste măsuri urmau să fie puse în aplicare cu începere din anul financiar următor. Prefectura Putna a transmis prin fonograme tuturor primăriilor rurale Ordinul ministerial revenind, la 19 septembrie 1906, cu un nou apel, prin care le solicita aceluiași autorități, să înmâneze diriginților școlilor rurale, sumele necesare pentru iluminat și încălzire, pe perioada iernii²⁰⁵.

Pentru punerea în aplicare a Legii din 7 / 20 martie 1906, care introducea instrucția militară obligatorie în școlile primare, secundare și profesionale de băieți, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice dispunea prefectilor, prin Adresa nr. 17.059, din 18 martie 1906, să ia măsuri pentru ca primăriile să prevadă în bugetele lor, câte 300 de lei pentru fiecare școală. Banii urmau să fie folosiți pentru achiziționarea unei arme de tir, a unei ținte automate dar și pentru cumpărarea unui număr de 30 de arme de lemn, precum și a unei mașini, pentru topirea și confecționarea proiectilelor. Județul trebuia de asemenea să procure o trăsură cu pânză și doi cai dar și să angajeze un vizitiu, pentru transportul revizorului militar. Toate acestea, se ridicau la un cost de 2.404 lei. În plus, în fiecare județ, urmau să funcționeze șase instructori militari²⁰⁶.

Majoritatea comunelor din județul Putna, fiind sărace, erau incapabile să achite sumele cerute pentru instrucția militară²⁰⁷. Deoarece lipsa de fonduri era o problemă generală, Ministerul de Interne, solicita la 30 noiembrie 1906, prin Adresa nr. 23.236 „ca în cazul unei lipse totale de fonduri în anul curent, pentru aplicarea legii instrucției militare în școli, să se prevadă în bugetul viitor (1907 / 1908), pretinsa sumă”²⁰⁸.

²⁰⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 48 / 1906, f. 29.

²⁰⁵ *Ibidem*, f. 189.

²⁰⁶ *Ibidem*, f. 33 – 33 verso.

²⁰⁷ *Ibidem*, f. 171.

²⁰⁸ *Ibidem*, f. 255.

La nivelul județului Putna funcționau în cursul anului 1906, un număr de 71 de școli primare rurale cu cinci clase (curs complet) și 12 școli primare rurale cu patru clase ²⁰⁹ dar și șase școli de meserii. În anul școlar 1905 / 1906, Școala de Meserii din Suraia a funcționat cu nouă elevi, la Școala de Meserii din Soveja au urmat 12 elevi, în timp ce Școala de Meserii cu profil lemnărie – rotărie și fierărie din comuna Măicănești, a fost frecventată de 53 elevi ²¹⁰. Și în privința numărului de absolvenți, Școala de Meserii din Măicănești era mai bine reprezentată, ea fiind absolvită până în anul 1906, de un număr de 22 elevi, comparativ cu Școala de Meserii din Suraia, care dăduse numai șapte absolvenți sau cea din Soveja, cu numai trei absolvenți²¹¹.

Anul 1906, fiind anul jubileului regal, a prilejuit o serie de manifestări culturale de amploare. Un mare răsunet l-a avut Expoziția Națională, la care județul Putna a fost reprezentat de Școala de Viticultură și Dogărie din Odobești. Au fost expuse atât obiecte lucrate în atelierul școlii cât și struguri din via proprie și legume din grădina școlară ²¹².

Cu ocazia mării sărbători a regalității, Societatea Științifică și Literară din Iași a editat mai multe medalii jubiliare ²¹³. Dacă Prefectura Putna nu a putut achiziționa astfel de medalii din lipsă de fonduri, Primăria orașului Focșani a comandat și a oferit celor mai silitori elevi ai școlilor primare, un număr de 24 medalii jubiliare ²¹⁴. Cele opt școli primare din oraș au mai primit pentru ceremonia distribuirii de premii, câte un volum din „*Poesiile unei regine*”, câte 37 exemplare din cartea „*Viermii de mătase*” dar și suma de 70 de lei, pentru achiziționarea de volume cu conținut educativ ²¹⁵.

²⁰⁹ *Ibidem*, f. 32.

²¹⁰ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 135.

²¹¹ *Ibidem*, p. 136.

²¹² *Ibidem*, p. 134.

²¹³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 21 / 1906, f. 7.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 102.

²¹⁵ *Ibidem*, f. 56.

Primăria orașului Focșani a dispus de fonduri și pentru inițierea instrucției militare în cele patru școli primare de băieți. Astfel, la data de 28 iulie 1906, Casieria Comunală a orașului Focșani, comunica depunerea sumei de 1.200 lei, pentru acoperirea cheltuielilor militare din școlile primare de băieți ²¹⁶

Pentru elevii nevoiași ai orașului, au fost cumpărate cu sprijinul primăriei Focșani, cărți și rechizite școlare în valoare de 350,15 lei, care au fost distribuite la 1 septembrie 1906, odată cu începerea noului an școlar ²¹⁷. Aceeași elevi lipsiți de mijloace au beneficiat de generozitatea autorităților locale și cu ocazia sărbătorilor de iarnă, când s-a mandatat suma de 700 lei, pentru procurarea de îmbrăcăminte și încălțăminte ²¹⁸.

Și în cursul anului 1906, s-au efectuat lucrări de reabilitare și igienizare, la toate cele opt școli primare din orașul Focșani. Dacă în vacanța Paștelui, au fost alocați pentru reparații câte 50 de lei pentru fiecare școală primară din oraș ²¹⁹, lucrările de reabilitare executate în vara anului 1906, la aceleași școli, au costat 4206,48 lei ²²⁰ și au fost finalizate de maistrul Mihai Lenghel, la data de 27 noiembrie 1906 ²²¹. Până la finele anului au mai fost executate lucrări de tinichigerie în valoare de 79,25 lei ²²² și au fost construite 18 sobe de teracotă, care au costat încă 2.580 lei ²²³.

Orașul de pe Milcov a găzduit la sfârșitul anului 1906, cel de-al III-lea Congres al învățătorilor din România, la care a luat parte și marele istoric Nicolae Iorga ²²⁴. Lucrările congresului s-au desfășurat în perioada 28 – 30 decembrie 1906, și au fost prezidate de

²¹⁶ *Ibidem*, f. 132.

²¹⁷ *Ibidem*, f. 186 verso.

²¹⁸ *Ibidem*, f. 205.

²¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1906, f. 11.

²²⁰ *Ibidem*, f. 56.

²²¹ *Ibidem*, f. 154.

²²² *Ibidem*, f. 155.

²²³ *Ibidem*, f. 170.

²²⁴ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 301.

Vasile Iftimescu, învățător la școala din Soveja, considerat unul din cei mai buni învățători din țară ²²⁵. Pe ordinea de zi, s-au regăsit următoarele teme: educația țăranimii din punct de vedere intelectual, moral și economic, ameliorarea situației materiale și morale a învățătorilor, mărirea salariilor personalului didactic. Participanții la Congres, au votat printre altele: creșterea salariului învățătorilor la 130 de lei pe lună, dezvoltarea băncilor populare, lărgirea drepturilor politice ale săteanului și deplina lui educație cetățenească, răspândirea îndeletnicirilor practice pe regiuni, accesul membrilor corpului didactic la băi gratuite și reducerea cu 50 % pe C. F. R. ²²⁶.

Anul 1907 a stat sub semnul marilor răcoale țărești. Spiru Haret era considerat, unul dintre vinovații morali pentru răzvrătirea maselor, datorită publicării în anul 1905, a valorosului studiu „*Chestia țărănească*”, ajuns în 1907 la a doua ediție ²²⁷ și care, după părerea adversarilor săi politici, agitase spiritele în rândul țăranimii.

Pe fondul acestor evenimente majore din istoria României, liberalii reveneau la putere. Astfel, Spiru Haret, prelua pentru a treia oară portofoliul Cultelor și Instrucțiunii Publice, în guvernul condus de D. A. Sturdza, instalat la data de 12 martie 1907 ²²⁸.

Deși răcoalele țărești au afectat întreaga societate românească, grija pentru școală și pentru buna sa funcționare a continuat să se manifeste în toate zonele țării.

Prefectura județului Putna a rămas aproape de nevoile școlilor rurale, intervenind ori de câte ori, primarii nu-și respectau obligațiile pe care le aveau față de învățământ, cum s-a întâmplat și la data de 6 februarie 1907, când, printr-o serie de adrese, prefectul N. N. Săveanu atrăgea atenția primarilor din comunele: Mera, Irești, Păulești și Borșani, că trebuiau achiziționate lemne pentru foc și era

²²⁵ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 172.

²²⁶ Mihai Bordeianu, Petru Vladcovschi, *op. cit.*, p. 302.

²²⁷ *Ibidem*, f. 300.

²²⁸ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 72.

necesară repararea sobelor de la școlile aflate în întreținerea lor ²²⁹. Aceeași prefectură, se interesa la 20 martie 1907 și de stadiul lucrărilor de împrejmuire a grădinilor școlare, deoarece Societatea „Țesătoarea” din Iași, intenționa să planteze pe trenul acestora, duzi, pentru creșterea viermilor de mătase ²³⁰.

La 13 aprilie 1907, în urma unui raport prezentat de către revizorul școlar al județului, autoritatea județeană din Putna, atrăgea atenția primarului din comuna Diocheți, că era necesar să păstreze raporturi civilizate cu învățătorul din localitate și să aloce fonduri pentru igienizarea școlii; primarul din Năruja era sfătuit să construiască un pod peste apa Pețicului, pentru a înlesni accesul elevilor din comună la școală iar la Vadu- Roșca, autoritatea comunală era atenționată să achite, cheltuielile de cancelarie restante ²³¹.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice solicita, prin Adresa nr. 14.706 din 1 iunie 1907, trimisă tuturor administrațiilor județene din țară, să prevadă în bugetele lor o sumă cuprinsă între 600 și 2.000 de lei, necesară pentru numirea a încă doi sau trei învățători ambulanți, care să se ocupe de grădinile școlare și câmpurile de experiență ²³².

La 17 iunie 1907, sosea pe adresa Prefecturii putnene o adresă a revizorului școlar al județului G. I. Rarincescu, care propunea ca pentru premiera elevilor de la sfârșitul anului școlar, să se achiziționeze cărți doar pentru absolvenții școlilor primare rurale, ceilalți urmând să primească bonuri valorice tipărite și semnate de revizor, cu ajutorul cărora, la începutul anului școlar, urmau să-și cumpere manuale, de la una dintre librăriile din localitate ²³³. Ca urmare a acestei inițiative, în anul 1907, s-au distribuit la nivelul

²²⁹ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 49 / 1907, f. 13.

²³⁰ *Ibidem*, f. 44.

²³¹ *Ibidem*, f. 110.

²³² *Ibidem*, f. 129.

²³³ *Ibidem*, f. 134.

județului Putna, cărți pentru premii, în valoare de 614,25 lei și s-au repartizat bonuri însumând, 1.269,25 lei ²³⁴.

O altă inițiativă la fel de apreciată, i-a aparținut prefectului Săveanu, care, la 30 iulie 1907, într-o adresă înaintată diriginților școlilor rurale își exprima dorința de a înzestra școlile, cu băncile necesare. Conform tabloului, cu numărul de pupitre de care era nevoie în școlile vrâncene, întocmit de revizorul școlar al județului, din cele 84 de instituții de învățământ existente în Putna, doar cele din comunele Adjudu- Nou, Bârsești, Fitionești, Paltinul și Valea Seacă, erau dotate cu mobilierul necesar ²³⁵. În concluzie, la nivelul județului Putna, erau necesare în anul 1907, un număr de 400 bănci ²³⁶, pentru realizarea cărora Prefectura l-a contractat pe Arnold Brend, la 1 august 1907. Acesta se angaja să confecționeze și să predea cele 400 de pupitre până la 1 septembrie 1907, contra unei sume de 7.200 lei ²³⁷. Termenul de execuție a fost devansat, astfel că, la 12 noiembrie 1907, erau gata numai 249 bănci ²³⁸.

Comuna urbană Focșani, reședința județului Putna, a oferit întotdeauna un exemplu pozitiv, vis a vis de modul în care a gestionat problema învățământului.

Deoarece, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice constatare că nu întotdeauna cărțile oferite drept premiu corespundeau vârstei și moralei elevilor, putând constitui un real pericol pentru educația națională ²³⁹, la data de 1 iulie 1907, se constituia în Focșani, o comisie ce urma să selecteze volumele destinate premierii elevilor. Din această comisie făceau parte: revizorul școlar G. I. Rarincescu, Elena Rahtivan, directoarea Școlii Primare de Fete nr. 3 din Focșani și Constantin Vasilescu, directorul Școlii de Băieți nr. 3 din Focșani. Împreună cu președintele Comisiei Interimare, N. N. Săveanu, aceștia

²³⁴ *Ibidem*, f. 150.

²³⁵ *Ibidem*, f.140.

²³⁶ *Ibidem*, f. 141.

²³⁷ *Ibidem*, f. 166.

²³⁸ *Ibidem*, f. 167.

²³⁹ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 24 / 1907, f. 25.

au ales la data de 6 iunie 1907, cărțile ce urmau a fi achiziționate drept premii, în limitele sumei de 600 lei ²⁴⁰. Dintre titlurile ce se regăseau în lista alcătuită de comisie, amintim: „*Povestea unei coroane*”, „*Resboiul pentru neatârănare*” de George Coșbuc, „*Geografia județului Putna*”, „*Opere complete*” de Ion Creangă, „*Basme*” de Petre Ispirescu, „*Ostașul*” de maior Chirițescu și „*Povești din resboiu*” de Mihail Sadoveanu. Comisia Interimară a orașului Focșani distribuia din biblioteca proprie pentru premiera școlarilor din anul 1907, 20 de volume din „*Poeziile unei Regine*” și 47 de exemplare din „*Poema Istorică*” ²⁴¹.

Autoritatea locală a orașului de pe Milcov, își arăta disponibilitatea și pentru popularizarea exercițiilor fizice în școli, conformându-se Adresei ministeriale din 27 mai 1907 ²⁴² dar încuraja și studiul și cercetarea, mandatând la 22 iunie 1907, suma de 1.165 lei pe adresa Liceului „*Unirea*”, pentru achitarea aparaturii necesare laboratorului de chimie ²⁴³. Același prestigios liceu focșănean, deschidea pentru publicul larg, la data de 16 octombrie 1907, porțile bibliotecii proprii, dotată cu 2.800 de volume, pentru funcționarea căreia și-a adus aportul Comisia Interimară a orașului ²⁴⁴.

Nici în anul 1907, nu au fost dați uitării elevii nevoiași ai orașului, care au fost sprijiniți de către autoritate locală pentru a continua studiile, atât cu sume de bani cât și cu haine și îmbrăcăminte în valoare de 350,10 lei ²⁴⁵.

În privința reparațiilor necesare localurilor de școli primare din Focșani, Comisia Interimară a acordat 60 de lei fiecăreia dintre cele șapte școli primare urbane și numai 30 de lei Școlii de Fete nr. 4, aflată într-un local închiriat, pentru curățenia din vacanța Paștelui ²⁴⁶

²⁴⁰ *Ibidem*, f. 44.

²⁴¹ *Ibidem*, f. 47.

²⁴² *Ibidem*, f. 48.

²⁴³ *Ibidem*, f. 36.

²⁴⁴ *Ibidem*, f.152.

²⁴⁵ *Ibidem*, f. 180.

²⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 31 / 1907, f. 29.

iar pentru reabilitările din vacanța de vară a anului 1907 s-a mandatat suma de 2.341,55 lei ²⁴⁷.

Nu a fost dată uitării nici problema grădinilor școlare. În acest sens, în baza Procesului - verbal nr. 73, din 29 octombrie 1907 al Consiliului Comunal Focșani, s-a aprobat „*ca locul din strada Cotești, proprietatea comunei, fost mitoc al mănăstirii Dălhăuț, să serviască pe viitor ca grădină școlară pentru Școala primară de băieți nr. 3 din Focșani*” ²⁴⁸. La data de 7 februarie 1908, lotul respectiv era predat domnului Bănică Stoicescu, institutor al sus numitei școli ²⁴⁹. Pentru înzestrarea grădinii școlare cu uneltele necesare, Comisia Interimară a achitat la data de 16 martie 1908, suma de 133,95 lei, pentru ca la 19 mai 1908 să fie mandatată suma de 131,95 lei, pentru instalarea unei surse de apă ²⁵⁰. În bugetul comunei urbane Focșani pe 1908 / 1909, s-a prevăzut pentru întreținerea acestei grădini școlare, suma de 600 lei, din care 400 reprezentau indemnizația institutorului Stoicescu, 100 de lei erau repartizați pentru lucrări ce nu se puteau realiza cu școlarii și 100 lei erau destinați cumpărării de semințe, răsadnițe și unelte ²⁵¹.

Întreținerea localurilor de școli primare a continuat să reprezinte o prioritate a autorităților focșănene, care la 10 aprilie 1908 dispuneau să se repartizeze suma de 50 de lei pentru fiecare școală din oraș, în vederea curățeniei din vacanța Paștelui ²⁵². Pentru reparațiile din vara anului 1908, s-a mandatat suma de 6.509,50 lei ²⁵³. În cursul aceluiași an s-a realizat și împrejmuirea cu gard a Școlii Primare de Băieți nr. 1 din Focșani, lucrare ce s-a ridicat la un cost de 736,30 lei ²⁵⁴.

²⁴⁷ *Ibidem*, f. 79.

²⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 63 / 1907, f. 3.

²⁴⁹ *Ibidem*, f. 5.

²⁵⁰ *Ibidem*, f. 11 verso.

²⁵¹ *Ibidem*, f. 20.

²⁵² *Ibidem*, dosar nr. 28 / 1908, f. 67.

²⁵³ *Ibidem*, f. 166 verso.

²⁵⁴ *Ibidem*, f. 34 verso.

În urma cutremurului din noaptea de 23 / 24 septembrie 1908, majoritatea școlilor din orașul Focșani au trimis adrese primăriei, privind pagubele suferite ²⁵⁵. Cele mai afectate au fost Școala Primară de Fete nr. 1 și nr. 3, dar și Școala Primară de Băieți nr. 2 și nr. 3 ²⁵⁶. Pentru remedierea pagubelor produse de cutremur, s-a alocat de la bugetul comunei, suma de 385 lei ²⁵⁷.

Ca urmare a numeroaselor solicitări venite pe adresa Primăriei Focșani de la părinți care nu dispuneau de bani pentru a-și trimite copiii la studii, se acordă ajutoare bănești cuprinse între 10 și 70 lei, unui număr însemnat de locuitori ai orașului ²⁵⁸. Grație generozității aceleiași primării, elevul Mihail N. Ion din Focșani era admis, la 30 septembrie 1908, ca bursier la Școala de Croitorie din Iași, fiind susținut de comună cu 300 de lei pe an ²⁵⁹.

Pentru achiziționarea de manuale și rechizite necesare elevilor nevoiași ai orașului, s-a mandatat la începutul anului școlar 1908 / 1909, suma de 606,70 lei ²⁶⁰ iar în luna decembrie a anului 1908, s-au cumpărat cu ajutorul primăriei orașului Focșani, 32 de perechi de cisme și 32 de perechi de ghete, în valoare de 600 lei, pentru aceiași elevi lipsiți de mijloace materiale ²⁶¹.

Autoritatea locală din orașul de pe Milcov a sprijinit și dezvoltarea caracterului practic al învățământului și răspunzând Adresei nr. 4.128 din 6 noiembrie 1908, a Revizoratului Școlar al județului Putna, a comandat un număr de patru războaie de țesut în valoare de 220 lei, pentru dotarea școlilor primare de fete din oraș ²⁶².

²⁵⁵ *Ibidem*, f. 241.

²⁵⁶ *Ibidem*, f. 255.

²⁵⁷ *Ibidem*, f. 288.

²⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 21 / 1908, f. 84.

²⁵⁹ *Ibidem*, f. 148.

²⁶⁰ *Ibidem*, f. 157.

²⁶¹ *Ibidem*, f. 179.

²⁶² *Ibidem*, f. 169.

La nivelul județului Putna, anul 1908 a marcat debutul unei noi campanii de construcții școlare, coordonată ca și în trecut de către prefectul N. N. Săveanu.

Pe adresa Prefecturii au sosit încă de la începutul anului 1908, o serie de solicitări din partea comunelor putnene care doreau fie să mărească localurile de școli, fie să construiască locuințe pentru diriginți sau chiar să ridice noi localuri școlare. În aceste adrese se cerea intervenția prefectului județului pe lângă „*Casa Școalelor*”, în vederea acordării de împrumuturi ²⁶³.

În luna aprilie a anului 1908, Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, Administrațiunea „*Casei Școalelor*”, transmitea tuturor prefecturilor din țară prin Adresa nr. 9.953 că, în zonele rurale, întreaga comunitate trebuia să contribuie la construcția noilor școli, fie cu bani sau materiale de construcție, fie cu mână de lucru ²⁶⁴. În aceeași lună, printr-o informare a aceluiași minister, se anunța că și în anul 1908, „*Casa Școalelor*” acorda împrumuturi comunelor care doreau să construiască localuri de școli; suma împrumutată nu putea depăși 5.000 de lei de comună, bani ce urmau a fi returnați în cinci sau 10 ani, cu o dobândă de 5 % pe an ²⁶⁵.

La data de 3 iunie 1908, pleca spre București Adresa nr. 2.125 a Prefecturii Putna, în care se preciza că la nivelul județului, necesitau împrumuturi pentru construcția de școli, următoarele comune: Bolotești (4.000 lei), Orbeni (3.500 lei), Pănțești (5.000 lei), Răcoasa (5.000 lei) și Țifești (5.000 lei), în total 22.500 lei ²⁶⁶. Prin Adresa „*Casei Școalelor*” din 18 iunie 1908, împrumutul solicitat era acordat ²⁶⁷. La 13 iunie 1908, comuna Câmpinanca contractase de la aceeași instituție un credit pe 10 ani în valoare de 4.000 de lei, pentru construirea unei săli de clasă la școala din localitate ²⁶⁸.

²⁶³ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 141 / 1908, f. 2.

²⁶⁴ *Ibidem*, f. 66.

²⁶⁵ *Ibidem*, f. 70.

²⁶⁶ *Ibidem*, f. 105.

²⁶⁷ *Ibidem*, f. 116.

²⁶⁸ *Ibidem*, f. 208.

Din lunga listă de comune care necesitau localuri de școli, pe care Revizoratul Școlar a trimis-o prefecturii Putna, la 27 mai 1908, administrația județeană decidea să sprijine cu suma de 4.000 de lei, doar comuna Burcioaia ²⁶⁹. Construcția urma să se realizeze pe un teren de 17 prăjini, proprietatea comunei, în timp ce lemnăria necesară era donată de contesa de Divonne ²⁷⁰. La finele anului 1908, rămâneau nesolicitate cererile pentru noi construcții școlare, ale următoarelor comune: Pădureni, Vulturul (cătunul Vadu Roșca), Mera (cătunul Reghiu), Câmpuri (cătunul Gogoiu și cătunul Rotilești), Străoanie de Sus (cătunul Varnița), Păunești (cătunul Bou), Făurei (cătunul Pradude), Irești, Nămolosa Sat, Soveja, Găurile și Valea Seacă ²⁷¹. Toate aceste localități au primit sprijin în campaniile de construcție ale anilor următori.

Pe lângă construirea de noi localuri școlare, Prefectura Putna s-a preocupat și de soarta școlilor existente, intervenind acolo unde se semnalau nereguli. În limita fondurilor bugetare aferente anului 1908, au fost sprijinite diferite școli. Spre școala din comuna Borșani, a plecat suma de 400 lei, pentru împrejmuirea cu gard a localului ²⁷², alți 400 de lei au fost distribuiți unui număr de cinci școli rurale, pentru achiziționarea războaielor de țesut necesare ²⁷³ iar 150 lei, au fost depuși în conturile Administrației plășii Șușița, pentru acoperirea cheltuielilor necesare împrejuririlor localurilor școlare și asigurării combustibilului pentru iarnă ²⁷⁴.

La 13 mai 1908, prefectul județului Putna trimitea în teritoriu o circulară, aducând la cunoștința primarilor rurali că în luna martie 1908, s-a adoptat Legea prin care școlile rurale erau înzestrate cu 2,5 – 3,5 ha teren, pentru aplicarea învățământului practic agricol. În

²⁶⁹ *Ibidem*, f. 209.

²⁷⁰ *Ibidem*, f. 59.

²⁷¹ *Ibidem*, f. 187.

²⁷² *Ibidem*, dosar nr. 59 / 1908, f. 21.

²⁷³ *Ibidem*, f. 175.

²⁷⁴ *Ibidem*, f. 263 verso.

acest sens, se cerea luarea de măsuri pentru punerea în aplicare a sus numitei legi ²⁷⁵.

Prin Ordinul ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice, nr. 44.869 din iulie 1908, se hotăra înființarea cu data de 1 octombrie 1908, a următoarelor școli, în comunele: Câmpurile (cătunul Rotilești și cătunul Ciuruc), Păunești (cătunul Bou), Tichiriș (cătunul Ruget), Făurei (cătunul Balta Raței), Străoane de Sus (cătunul Varnița), Domnești (cătunul Domnești). Cu aceeași ocazie se aducea la cunoștința autorităților putnene faptul că urmau să se înființeze nouă posturi de învățători, pentru școlile din comunele: Movilița, Valea Seacă, Găurile, Vulturul, Țifești, Străoane de Sus, Sascut, Mărășești și Suraia ²⁷⁶. Venind în întâmpinarea celor comunicate de la București, prefectul de Putna trimitea la data de 28 iulie, primăriilor mai sus amintite, un ordin circular prin care le informa că, la fiecare dintre cele șapte școli ce urmau să ia ființă de la 1 octombrie, erau necesare: o sală de clasă, locuință pentru diriginte și mobilier aferent ²⁷⁷.

Prefectura județului Putna a acordat o atenție sporită și învățământului profesional. Acolo unde acesta nu dădea rezultate, s-au luat măsuri urgente.

Printr-o Adresă venită de la Școala de Meserii din comuna Suraia la data de 8 martie 1908, Prefectura Putna era informată că „*la aceea școală au absolvit până în prezent 7 elevi, iar astăzi, înscriși pentru fregventare sunt numai 5*” ²⁷⁸.

La data de 12 martie 1908, prefectul Săveanu scria ministrului Instrucțiunii, următoarele: „*Școala elementară de meserii înființată în comuna Suraia, n'a dat roadele la care ne așteptam aici, fie din neîncrederea locuitorilor, fie din direcțiunea greșită ce s'a dat școlii, numărul elevilor a fost redus la 4 – 5 pe an, lucru ce nu mai poate*

²⁷⁵ *Ibidem*, f. 148.

²⁷⁶ *Ibidem*, f. 184.

²⁷⁷ *Ibidem*, f. 186.

²⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 49 / 1908, f. 36.

*dăinuî”*²⁷⁹. În urma acestei comunicări, la 20 martie 1908, prin Decizia ministerială nr. 17.012, se hotăra desființare Școlii de Meserii din comuna Suraia, începând cu data de 1 septembrie 1908²⁸⁰, pentru ca la 9 aprilie 1908, să se revină asupra deciziei, dispunându-se mutarea școlii din Suraia la Adjud²⁸¹.

Școala elementară de meserii din Soveja se confrunta cu aceeași problemă a frecvenței reduse, motiv pentru care, la data de 4 iulie 1908, Prefectura Putna cerea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, să aprobe mutarea ei în comuna urbană Panciu, unde exista și un imobil oferit gratuit de primăria din localitate²⁸². Cererea era aprobată de Minister la data de 4 septembrie 1908²⁸³ pentru ca spre finalul lunii, pe data de 20, să se comunice telegrafic că *„de la 1 octombrie 1908 Școala de meserii din Suraia se va muta la Panciu iar la Adjudul Nou se va muta Școala din Soveja”*²⁸⁴.

Singura școală profesională din județul Putna, care funcționa cu o frecvență ridicată și avea rezultate excelente, era Școala de Viticultură și Dogărie din Odobești. În anul școlar 1907 / 1908 școala a avut 49 de elevi iar în anul școlar 1908 / 1909, frecvența era de 42 elevi²⁸⁵. Subvenționată atât de comuna Odobești cât și de județul Putna, dotată cu local model și având o plantație de vie americană, Școala de Meserii din Odobești era una din cele mai apreciate școli profesionale din țară²⁸⁶.

Spre finalul anului 1908, la 5 noiembrie, lua ființă în comuna urbană Panciu *„prima școală a administrației de stat care a pregătit o bună perioadă de timp, notarii primăriilor comunale”*²⁸⁷.

²⁷⁹ *Ibidem*, f. 30.

²⁸⁰ *Ibidem*, f. 42.

²⁸¹ *Ibidem*, f. 45.

²⁸² *Ibidem*, f. 71.

²⁸³ *Ibidem*, f. 112.

²⁸⁴ *Ibidem*, f. 129.

²⁸⁵ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 134.

²⁸⁶ *Ibidem*.

²⁸⁷ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 224.

Pentru a da un imbold învățământului profesional, administrația putnenă a acordat sume importante, în vederea susținerii elevilor din județ la cele mai prestigioase școli profesionale din țară. Dacă în anul școlar 1908 / 1909, erau susținuți cu burse 14 elevi, la școlile din Nucet, Roman, Râmnicu Sărat și Iași ²⁸⁸, în bugetul județului pe 1909 / 1910, era prevăzută suma de 2.200 lei, cu titlul de „*Burse pentru școalele profesionale ale statului*” ²⁸⁹. Pe lângă aceste sume, Prefectura Putna, a acordat în cursul anului 1909, burse în valoare de 3.200 lei, pentru elevii Școlii de notari din Panciu ²⁹⁰.

Conducerea județului a continuat să susțină cu fonduri și propriile școli de meserii, acordând și în cursul anului 1909, sume importante atât pentru Școala de viticultură și dogărie din Odobești ²⁹¹ cât și pentru întreținerea cantinelor școlilor de meserii din Panciu și Adjud ²⁹².

În ceea ce privește construcția de noi localuri de școli, campania demarată în anul 1908 s-a continuat cu success și în 1909. Conform unui Raport întocmit de Prefectura Putna și trimis la data de 14 februarie 1909, Ministerului Instrucțiunii și Cultelor. Administrațiunea „*Casei Școlalelor*”, se comunica că, în campania anului 1908 nu s-a reușit finalizarea nici unui local de școală; se spera ca în campania curentă „*să se facă localuri de școli dar și locuințe pentru diriginți, la 9 comune din județ iar la 2 comune, mici reparații*” ²⁹³. În acest sens se solicita de la „*Casa Școalelor*”, următoarele împrumuturi: 5.000 de lei pentru comuna Burcioaia, 1.000 de lei pentru comuna Câmpineanca, 3.000 de lei pentru Domnești, 1.000 de lei pentru comuna Drăgușani, 2.000 de lei pentru comuna Pădureni, 1.500 lei pentru comuna Păncești, 2.500 lei pentru comuna Răcoasa, 1.000 de lei pentru comuna Scurta, 500 lei pentru Spinești, 500 lei

²⁸⁸ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 83 / 1909, f. 2 verso.

²⁸⁹ *Ibidem*, f. 89.

²⁹⁰ *Ibidem*, f. 90.

²⁹¹ *Ibidem*, f. 20.

²⁹² *Ibidem*, f. 24.

²⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 184 / 1909, f. 25.

pentru Valea Sării și 2.000 de lei pentru comuna Vulturul ²⁹⁴. Pe lângă comunele menționate în această adresă, în tabloul localurilor de școli ce urmau a se construi în anul 1909, întocmit de Revizorul Școlar Putna, mai figurau și localitățile: Bolotești, Orbeni, Țifești, Irești, Cucova, Păunești (cătunul Bou), Pufești, și Străoane de Sus ²⁹⁵.

La data de 18 aprilie 1909, pe adresa Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, era expediată o scrisoare, semnată de 147 locuitori ai comunei putnene Mircești, din satele Rădulești și Paraipani, care își exprimau hotărârea de a construi din fonduri comunale, un local de școală cu o sală de clasă și o locuință pentru diriginte, în satul Rădulești ²⁹⁶.

Dacă în luna februarie a anului 1909, Prefectura Putna solicita în numele mai multor comune din județ, împrumuturi pentru construcția de școli, la data de 5 mai 1909, aceeași prefectură anunța la București că nu mai era necesar împrumutul solicitat, deoarece în județul Putna luase ființă „*Asociațiunea comunelor rurale*”, care alocase pentru anul în curs, suma de 103.000 lei în vederea construcției de școli ²⁹⁷. „*Asociația comunelor din Putna, funcționa pe baza întraajutorării între comunele județului, fără obligația de restituire a sumelor depuse*” ²⁹⁸.

Prin intermediul unei adrese ajunsă la Prefectura Putna la data de 20 mai 1909, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, felicita inițiativa comunelor din județul Putna, concluzionând: „*Dorim ca și pe viitor să depuneți același interes pentru binele școlii, asigurându-vă că în totdeauna veți avea sprijinul și sollicitudinea noastră*” ²⁹⁹.

²⁹⁴ *Ibidem*, f. 25 verso.

²⁹⁵ *Ibidem*, f. 85 verso.

²⁹⁶ *Ibidem*, f. 105.

²⁹⁷ *Ibidem*, f. 115.

²⁹⁸ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 150.

²⁹⁹ A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 184 / 1909, f. 176.

În urma întocmirii proiectelor de construcție și a aprobării lor de către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice ³⁰⁰, s-a trecut la contractarea antreprenorilor. Astfel, la data de 27 iunie 1909, prefectul județului Putna, I. Panaitescu, semna cu inginerul Emil Balaban, contractul pentru construirea locuinței dirigintelui școlii din comuna Pufești, după proiectul întocmit de inginerul județului, în valoare de 4.200 lei, la care constructorul oferea un rabat de 2,5 % ³⁰¹. Același Emil Balaban era contractat la 30 iunie 1909, pentru construirea școlii și locuinței dirigintelui din comuna Pădureni, al cărei cost ajungea după aplicarea reducerii, la 6.537,10 lei ³⁰².

La data de 12 iulie 1909, prefectul Panaitescu semna cu inginerul Balaban, contractele pentru construirea școlilor din comunele: Burcioaia ³⁰³, Păunești, cătunul Bou ³⁰⁴, Domnești ³⁰⁵, Vulturul, satul Vadu Roșca ³⁰⁶ și Drăgușani ³⁰⁷. Toate contractele erau încheiate în aceeași termeni, constructorul oferind o reducere de 2,5 % din prețul devizului estimativ și timp de execuție de trei luni. În aceleași condiții, se semna la data de 11 august 1909 și contractul pentru construcția unei noi săli de clasă la școala din comuna Răcoasa ³⁰⁸ iar pe 19 august 1909, Emil Balaban se angaja să finalizeze la timp și locuința dirigintelui din comuna Pănțești ³⁰⁹. Până la sfârșitul lunii septembrie 1909, Prefectura Putna a mai semnat cu inginerul Balaban și pentru construcția școlilor din comunele: Cucova, Diocheți, Străoane de Sus și Țifești ³¹⁰.

³⁰⁰ *Ibidem*, f. 155.

³⁰¹ *Ibidem*, f. 212.

³⁰² *Ibidem*, f. 229.

³⁰³ *Ibidem*, f. 265.

³⁰⁴ *Ibidem*, f. 278.

³⁰⁵ *Ibidem*, f. 291.

³⁰⁶ *Ibidem*, f. 304.

³⁰⁷ *Ibidem*, f. 321.

³⁰⁸ *Ibidem*, f. 411.

³⁰⁹ *Ibidem*, f. 450.

³¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 185 / 1909, f. 26.

Fondurile pentru această amplă campanie de construcții școlare au venit integral de la „*Asociația comunelor putnene*”, din al cărei buget au fost mandatate sume importante pentru lucrări de mai mică amploare, cum ar fi, înprejmuirea cu gard a localurilor școlare din comunele Vizantea, Parava și Jorăști ³¹¹.

Primăria orașului Focșani, a prevăzut în bugetul anului 1909, un fond substanțial pentru întreținerea localurilor de școli primare, alocând atât în vacanța Paștelui cât și în vacanța de vară, sume importante pentru reabilitarea lor. În plus, s-a construit o bucătărie necesară cantinei Școlii de Băieți nr. 4, pentru care s-a mandatat la 30 mai 1909, suma de 190 lei ³¹². La aceeași școală s-a realizat cu fonduri comunale și o marchiză pentru lemne, pentru care se achita la data de 31 octombrie 1909, suma de 180 lei ³¹³. Pentru Școala Primară de Fete nr. 3, autoritatea locală a acordat suma de 991,75 lei, în vederea înprejmuirii localului și pentru construirea unei magazii cu lemne ³¹⁴.

Achiziția de noi terenuri destinate școlilor primare din oraș, a reprezentat o prioritate a primăriei focșănene în anii 1909 și 1910. Astfel, în urma ofertei domnului Petcu Teodor din Focșani, de a vinde o parte din curtea casei sale, care se învecina cu Școala Primară de Fete nr. 1, pentru lărgirea curții instituției de învățământ ³¹⁵, Primăria Focșani îl delega la 30 ianuarie 1910, pe inginerul arhitect al comunei, să verifice respectivul teren ³¹⁶. Conform Raportului întocmit de acesta, terenul, în suprafață de 241,7 m. p., era estimat la suma de 1.000 lei. Singura problemă era reprezentată de faptul că, pentru a se realiza o aliniere perfectă a curții școlii era necesar să se cumpere și o altă porțiune de pământ, ce aparținea doamnei Elisa Barbescu ³¹⁷. În urma mai multor negocieri, la 1 noiembrie 1910, se achita

³¹¹ *Ibidem*, f. 116 – 119.

³¹² Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 28 / 1909, f. 59.

³¹³ *Ibidem*, f. 277.

³¹⁴ *Ibidem*, f. 133 verso.

³¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1909, f. 1.

³¹⁶ *Ibidem*, f. 3.

³¹⁷ *Ibidem*, f. 3 verso.

domnului Petcu Teodor suma de 1.500 lei pentru terenul oferit ³¹⁸, pentru ca la 29 decembrie 1910 să fie achiziționat și lotul doamnei Barbescu, cu suma de 250 lei ³¹⁹.

Nici în anul 1909, Primăria orașului Focșani nu i-a dat uitării pe elevii și studenții nevoiași, pe care i-a sprijinit cu sume cuprinse între 10 și 100 de lei, încurajându-i astfel, să nu abandoneze studiul ³²⁰. La începutul anului școlar 1909 / 1910, autoritatea comunală a mandatat suma de 1.316,30 lei, pentru achiziționarea de rechizite și manuale distribuite elevilor lipsiți de mijloace ³²¹ iar cu ocazia sărbătorilor de iarnă a comandat pentru ei, încălțăminte în valoare de 300 lei ³²².

Anul 1909 a adus cu sine și două evenimente importante pentru orașul de pe malurile Milcovului. Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la Unirea cea Mică, a avut loc la Focșani, Congresul „*Asociației Române pentru Răspândirea Științelor*”, organizat de către un comitet compus din 108 persoane și prezidat de către N. N. Săveanu. Această mare sărbătoare, la care au luat parte atât profesorul universitar Petru Poni (fost ministru al Instrucțiunii) cât și Spiru Haret, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în funcție, „*ținea să reamintească cele petrecute în preajma lui 1859 și să cinstească memoria marilor patrioți ce au contribuit la acest important moment din istoria țării*”³²³.

La 23 septembrie 1909, se consuma un alt moment important pentru județul Putna: lansarea studiului „*Privire asupra județului Putna*”, întocmit de revizorul școlar I. Teodoru și de C. G. Teodorescu, funcționar la Prefectura Putna. Această lucrare făcea printre altele, o radiografie a învățământului vrâncean, informându-ne că în anul 1909, funcționau în județ „*13 școli primare de stat, 9 la*

³¹⁸ *Ibidem*, f. 5.

³¹⁹ *Ibidem*, f. 10 verso.

³²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 22 / 1909, f. 74.

³²¹ *Ibidem*, f. 166.

³²² *Ibidem*, f. 177.

³²³ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 226.

*Focșani și câte două la Odobești și Panciu, cu un total de 50 institutori și 6 școli particulare din care 4 la Focșani..... iar în mediul rural, funcționau 96 școli primare mixte cu 147 învățători”*³²⁴.

Pe parcursul anului 1910, autoritatea comunală a orașului Focșani, a încercat să rezolve o problemă mai veche a învățământului primar din oraș, intenționând să construiască un local propriu pentru Școala Primară de Fete nr. 4, singura care era încă situată într-un local închiriat.

Ca urmare a faptului că la data de 17 mai 1910, expira contractul de închiriere încheiat cu Hristea Ștefănescu, proprietarul caselor în care funcționa Școala Primară de Fete nr. 4, acesta se arăta dispus să vândă localul primăriei, cu suma de 50.000 lei, care se putea plăti în tranșe egale, timp de 10 ani ³²⁵. Se lua în calcul și oferta domnului N. Iosif din Focșani, care la 25 noiembrie 1910, scotea spre vânzare un lot în strada Pichet nr. 2, în suprafață de 5.000 m. p., pentru construirea unui local de școală ³²⁶ dar și propunerea lui Sterea Drăgoi, care oferea un teren în strada Păcei nr. 24, colț cu strada Tăbăcari, în suprafață de 2.848 m. p. ³²⁷.

Fondurile destinate întreținerii școlilor primare urbane, au fost alocate cu aceeași promptitudine de autoritățile focșănene și pe parcursul anului 1910. Pentru curățenia din vacanța Paștelui, s-a mandatat la data de 7 aprilie 1910, suma de 380 lei, care era împărțită în mode egal, tuturor școlilor primare din oraș ³²⁸ iar pentru reparațiile din vacanța de vară au fost cheltuiți 3.888,20 lei ³²⁹.

În limitele bugetului acordat învățământului pe anul 1910, Primăria Focșani a încercat să satisfacă toate necesitățile școlilor din comună. Ca în fiecare an, administrația orașului s-a preocupat de organizarea în cele mai bune condiții a recensământului copiilor cu

³²⁴ *Ibidem*.

³²⁵ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 22 / 1910, f. 2.

³²⁶ *Ibidem*, f. 10.

³²⁷ *Ibidem*, f. 12.

³²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 41 / 1910, f. 39.

³²⁹ *Ibidem*, f. 180.

vârste școlare, remunerând cum se cuvine, atât pe institutori cât și pe delegații primăriei, care s-au ocupat de acest proces ³³⁰. În paralel, au fost sprijiniți cu sume cuprinse între 10 și 50 de lei, părinții lipsiți de posibilități, ai căror copii funcționau în sistemul școlar focșănean ³³¹.

La nivelul orașului de pe Milcov, funcționa încă din anul 1891 „*Societatea pentru ajutorul copiilor săraci din Focșani*”, condusă de I. I. Langa. Această asociație avea drept scop sprijinirea elevilor lipsiți de mijloace materiale cu îmbrăcăminte, încălțăminte și cărți. Veniturile se realizau din cotizațiile membrilor, donații, dar și din subscripții. Printre membrii fondatori îi regăsim pe mai mulți institutori focșăneni, precum: Gheorghe Păuleanu, Gheorghe Rarincescu, Matilda Zalaru, Nanciu Petrescu dar și pe profesorii Savel Rahtivan și I. P. Rădulescu ³³². Această asociație, solicita la data de 22 ianuarie 1910, primăriei orașului Focșani, o subvenție ³³³. Răspunsul primăriei a sosit cu promptitudine, constând într-un ajutor bănesc în valoare de 500 lei ³³⁴.

Primăria orașului Focșani a sprijinit cu fonduri și „*Instituția cantinelor școlare*” din oraș, pentru care s-a prevăzut în bugetul anului 1910 dar și pentru 1911, suma de 600 lei ³³⁵.

Pe lângă ajutoarele bănești, oferite cu atâta generozitate de autoritatea comunală, au fost acordate și o serie de burse, celor mai studioși dintre elevii orașului ³³⁶.

Și Prefectura județului Putna a continuat să susțină bursieri în școlile profesionale ale statului. Astfel, la data de 3 februarie 1910, era mandatată suma de 500 lei, reprezentând bursa elevului Machedon Gheorghe, susținut de județ în Școala Centrală de Agricultură din

³³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 28 / 1910, f. 101.

³³¹ *Ibidem*, f. 44.

³³² Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 104.

³³³ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 28 / 1910, f. 5.

³³⁴ *Ibidem*, f. 281.

³³⁵ *Ibidem*.

³³⁶ *Ibidem*, f. 189.

Herăstrău ³³⁷, la 4 februarie 1910, suma de 250 lei, reprezentând jumătate din bursa elevului Călin Gheorghe, era trimisă pe adresa fermei model Laza ³³⁸ iar la data de 23 februarie 1910, era mandatată elevului Topșa D. Corneliu, care studia la Școala Superioară de Meserii din Iași, suma de 500 lei, reprezentând bursa aferentă anului școlar 1909 / 1910 ³³⁹.

Datorită situației financiare precare a județului, la 21 septembrie 1910, se deschidea un credit suplimentar de 350 lei „*pentru ajutoare de învățătură și cumpărare de cărți elevilor ce urmează la diferite școli din județ*” ³⁴⁰, pentru ca la 9 noiembrie 1910, să se aprobe un alt credit, de 550 lei, pentru plata a două burse, în anul școlar 1910 / 1911 ³⁴¹.

Deși județul Putna trebuia să asigure anual, burse pentru școlile profesionale ale statului, în valoare de 4.160 lei, pentru anul financiar 1911 / 1912, a fost prevăzută în buget doar suma de 1.250 lei, din cauza lipsei de fonduri ³⁴². S-au înjumătățit și sumele cu care erau susținute școlile de meserii din Panciu și Adjud. Dacă în anul școlar 1909 / 1910, fiecare dintre cele două școli menționate, au beneficiat de 500 de lei din partea prefecturii Putna, pentru anul 1910 / 1911, nu s-a prevăzut decât 500 de lei pentru ambele școli ³⁴³.

În ciuda situației financiare precare din anul 1910, Prefectura județului Putna a continuat să susțină construcția de școli rurale, finanțată de „*Asociația comunelor putnene*”.

Conformându-se solicitării secretarului general al Ministerului de Interne, N. N. Săveanu, fost prefect al județului Putna, din 4 martie 1910 ³⁴⁴, Prefectura Putna trimitea la București, la 11 martie 1910,

³³⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 21 / 1910, f. 11.

³³⁸ *Ibidem*, f. 12.

³³⁹ *Ibidem*, f. 16.

³⁴⁰ *Ibidem*, f. 66.

³⁴¹ *Ibidem*, f. 94.

³⁴² *Ibidem*, f. 103.

³⁴³ *Ibidem*, f. 104.

³⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 86 / 1910, f. 30.

tabelul statistic al școlilor rurale. Din această situație statistică aflăm că în județul Putna funcționau 77 de școli rurale cu localuri proprii și 23 de școli rurale, cu localuri închiriate ³⁴⁵. Școlile din comunele: Paltin (cătunul Ghebari), Sascut (cătunul Târgu Sascut), Păulești (cătunul Coza), Tichiriș (cătunul Ruget) dar și cele din localitățile: Reghiu, Pădureni și Herăstrău, deși nu aveau încă localuri proprii, nu plăteau nici chirie pentru casele în care erau instalate ³⁴⁶. În același document erau enumerate și comunele care aveau la aceea dată, localuri în construcție: Răcoasa, Vadu Roșca, Domnești Sat, Păunești (cătunul Bou), Burcioaia, Valea Sării, Nămolosa (cătunul Sat Nămolosa), Cucova, Reghiu, Pădureni, Străoane de Sus, Pufești, Diocheți, Drăgușani, Păncești și Țifești ³⁴⁷.

Din adresa antreprenorului Emil Balaban, privind stadiul lucrărilor la localurile de școli începute în cursul anului 1909 și care nu au fost finalizate în termen de trei luni, așa cum prevedea contractul, aflăm că la 15 aprilie 1910, urma să se termine construcția la școlile din comunele Drăgușani, , Cucova și Păncești; locuința dirigintelui din comuna Străoane de Sus dar și sala de clasă din Răcoasa, urmau să fie gata până la 1 mai 1910 iar la 1 iulie se încheiau și lucrările de la școlile din: Burcioaia, Pădureni, Domnești, Pufești, Țifești, Păunești și Diocheți. Până la 1 august 1910, când, după promisiunea constructorului se putea face recepția școlilor din comunele Nămolosa și Vadu Roșca, toate lucrările contractate în cursul anului 1909 se finalizau ³⁴⁸.

La data de 14 august 1910, Prefectura Putna îl contracta pe B. Hainich, în vederea construirii localului școlii din comuna Reghiu; acesta oferea un rabat de 16 % din prețul devizului estimativ de 8.000 lei ³⁴⁹.

³⁴⁵ *Ibidem*, f. 33, 34.

³⁴⁶ *Ibidem*.

³⁴⁷ *Ibidem*, f. 35.

³⁴⁸ *Ibidem*, f. 122 – f. 122 verso.

³⁴⁹ *Ibidem*, f. 221.

Într-un raport înaintat la data de 25 august 1910, revizoratului școlar al județului Putna, se arăta că, în cursul anului 1910, pe lângă finalizarea construcțiilor începute în 1909, s-au realizat și reparații radicale la localurile școlilor din comunele: Văsui, Spinești, Valea Sării, Păulești și Soveja, cu fonduri de la „*Asociația comunelor putnene*”³⁵⁰.

Începând cu data de 1 octombrie 1910, se reînființau în județul Putna, potrivit Adresei Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice nr. 49.173, din 30 august 1910, școli primare în următoarele cătune: Rădulești (comuna Mircești), Purcei (comuna Găurile), Cucueți (comuna Irești) și Mărășești³⁵¹.

Sfârșitul anului 1910 aducea cu sine sfârșitul unei epoci „*epoca haretiană*”. La 28 decembrie 1910, Spiru Haret își încheia ce de-al trei-lea mandat ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice³⁵².

„*Anii 1897 – 1899, 1901 – 1904 și 1907 – 1910, în care i s-a încredințat frâiele instrucțiunii, alcătuiesc o epocă de muncă necurmată și cu nădejde săvârșită, de măsuri înțelepte și patriotice, pentru a pune școala pe drumul propășirii harnice și de a smulge din întuneric, pătura cea mai numeroasă și cea mai de preț a neamului*”³⁵³.

Spiru Haret a avut o activitate multilaterală, lăsând urme nepieritoare, atât ca profesor, ca ministru cât și ca animator al vieții economice din țară³⁵⁴.

În timpul ministeriatului său s-au clădit 1.580 de școli cu 2.200 săli de clasă și s-au înființat 1.401, posturi noi de învățători³⁵⁵,

³⁵⁰ *Ibidem*, f. 234.

³⁵¹ *Ibidem*, f. 252.

³⁵² Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 73.

³⁵³ Z. Sandu, *op. cit.*, p. 8.

³⁵⁴ I. P. Rădulescu, *op. cit.*, p. 1.714.

³⁵⁵ I. Nicolau, *Un revoluționar. Spiru Haret*, în *Revista Frământări didactice*, An VIII, nr. 9 – 10, Librăria și Tipografia Vasile N. Nanu, Focșani, 1932, p. 1.762.

s-au construit biblioteci și cantine școlare, grădini și câmpuri de experiment, au apărut grădinițele de copii.

Numai la nivelul județului Putna, funcționau la sfârșitul mandatului lui Haret, „102 școli, dintre care 82 cu local model, 20 cu localuri ce urmau a fi construite și 35, cu locuințe pentru directori”³⁵⁶. În mai toate comunele vrâncene existau școli de adulți, biblioteci rurale, bănci populare, toate acestea reprezentând tot atâtea dovezi, ale neobositei activități a lui Spiru Haret, de a-l ridica pe țăran din ignoranță și de a-i lumina calea spre viitor.

„Haret, prin legăturile sale de familie a fost putnean. O știm din propria sa mărturisire. Când a venit în Vrancea, singur ne-a povestit de << Rateșul lui Haret >>, un loc de popas la o răscruce de drumuri, nu departe de Mărășești”³⁵⁷.

Pentru că a fost „al nostru”, dar mai presus de toate, pentru tot ce a lăsat moștenire, „noi, putnenii, ne plecăm cu pietate în fața mormântului celui care a însemnat o epocă vie în istoria învățământului românesc”³⁵⁸.

³⁵⁶ Ionel Budescu, *op. cit.*, p. 150.

³⁵⁷ Simion Mehedinți, *Amintiri despre Haret*, în *Revista Frământări didactice*, An VIII, nr. 9 – 10, Librăria și Tipografia Vasile N. Nanu, Focșani, 1932, p.1.713.

³⁵⁸ *Ibidem*.